

Njuike fárrui 1

**Davvisámegiella vieris giellan
rávesolbmuid oahpahussii**

Ilona Kivinen ja Maiju Saijets

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Nordplus

Njuike fárrui 1

Davisámegeiella vieris giellan rávesolbmuid oahpahussii

1. preanttus

Dahkkit

Teavsttat: Maiju Saijets

Giellaoahppa: Ilona Kivinen

Hárjehusat: Ilona Kivinen, Netta Onnela ja Maiju Saijets

Govat: Pirkko Niemistö

Gráfalaš hábmen ja bardin: Antti Huhtala, Advertising Kioski

Referánsajoavku:

HEI-SÁPMI – Sámegeiela oahpahuš alitoahppoásahusain gávpotguovlluin -prošeakta: Lene Antonsen, Pigga Keskitalo, Krister Stoor, Kristina Strom-Mienna, Erika Sarivaara, Berit Merete Nystad-Eskonsipo, Elina Paloposki, Helssega universiteahta sámegeiela studeanttat

HEI-SÁPMI – Sámegeiela oahpahuš alitoahppoásahusain gávpotguovlluin

Prošeavtta ruhtadeapmi Nordplus Nordic Languages Programme (Nordplus davviriikalaš gielaid prográmma).

© 2025 Ilona Kivinen ja Maiju Saijets

ISSN: 978-952-337-501-7

Njuike fárrui 1

**Davvisámegiella vieris giellan
rávesolbmuid oahpahussii**

Ilona Kivinen ja Maiju Saijets

Buresboahhtin gursii!

Hei! Mu namma lea Biret.
Mun lean oahpaheaddji.
Oahpahan sámegiela Helssegis ja
gáiddusin neahta bokte. Buresboahhtin
oahppat sámegiela!

Láidehus

Njuike fárrui 1 - davvisámegiella álgogurssa oahppamateriála lea válmmaštallojuvvon HEI-SÁPMI – Sámegeiella oahpahus alitoahppoásahusain gávpotguovlluin -fidnu oktavuodas. Materiála sisttisdoallá teavsttaid, ságastallamiid, sátnelisttu, giellaoahpa ja hárbjehusaid.

Materiála giellaoahpa čilgehusat leat dušše sámegillii, muhto sátnelistu lea sámegiella suomagillii.

Oahppamateriálas leat logi kapihttala. Viđa vuosttas kapihttalis leat dearvvahusat ja jearahallamat, mat muitalit girjji olbmuid ja birrasa birra. Materiála loahppaoasis fas studeanttat ja oahpaheaddji ságastallet dábálaš árgabeaivvi fáttáin. Materiálas lea váldojuvvon vuhtii iešguđetlágan oahppanvuogit, ja dan dihte girjji álgu ii ovdán kronologalaččat, muhto oahpaheaddji sáhtta heivehit kapihttaliid iežas oahpahanstiili ja dárbbuide. Ovdamearkka dihte dan mielde, man muttus son háliida oahpahit lokatiiva dahje genetiiva-akkusatiiva.

Sátnelisttus sániid sojahusas addojuvvojit dieđut lassemearkkaiguin.

Vearbbat:

- Bárrastávval vearbbaid oktavuodas lea romalaš nummár I.
- Bárahistávval vearbbaid oktavuodas lea romalaš nummár II.
- Kontrakšuvdna vearbbaid oktavuodas lea romalaš nummár III.

Nomenat:

Nomeniin lea sátnerájus biddjon oidnosii ovttaidlogu nominatiiva ja mánggaidlogu nominatiiva, omd. viessu: viesut. Báikenamain ja nummáriin oidnosis leat ovttaidlogu nominatiiva ja ovttaidlogu genetiiva-akkusatiiva. Adjektiivvain leat čállon maid attribuhttahámit, jos dat earuhit nominatiivahámis. Dasto adjektiivvaid sojaheapmi lea čájehuvvon ná: ruoksat: ruoksatat # rukses.

- Bárrastávval nomeniid oktavuodas lea nummár 1.
- Bárahistávval nomeniid oktavuodas lea nummár 2.
- Kontrakšuvdna nomeniid oktavuodas lea nummár 3.

Dahkkit háliidit giitit sámegiella studeanttaid, referensajoavkku ja HEI-SÁPMI-proševtta das, ahte beasaimet ollašuttit dán oahppamateriála.

Sisdoallu

1. Somá deaivvadit! 8

Sámi bustávát	8
Dearvvahusat	9
Sánit	9
Mu bearaš ja fuolkkit	10
Ságastallan	11
Giellaoahppa	12
Gažaldat-sánit	12
Hárjehusat	13

2. Mun studeren sámegiela 16

Sánit	17
Ságastallan	19
Giellaoahppa	20
Dássemolsašupmi	20
Nomenat	21
Nominatiiva	22
Essiiva	23
Biehttaleapmi	23
Hárjehusat	24

4. Eallin gávpojis 40

Sánit	41
Ságastallan	43
Giellaoahppa	44
Dássemolsašupmi	44
Lokatiiva	44
Persovdnapronomenat	46
Adjektiivvat	46
Hárjehusat	47

3. Nihkul lohka girjiid 28

Sánit	29
Birra	31
Demonstratiivapronomen dat	31
Nummirat	32
Ságastallamat	32
Giellaoahppa	33
Genetiiva-akkusatiiva	33
Hárjehusat	35

5. Yuki liiko musihkkii ja sámegillii 52

Sánit	53
Ságastallan	55
Giellaoahppa	56
Dássemolsašupmi	56
Illatiiva	57
Hárjehusat	60

6. Studeanttat deaivvadit restoránjas **64**

Sánit	66
Guovttos	69
Goas? Galli áigge?	69
Muitalus	70
Giellaoahppa	71
Dássemolsašupmi	71
Komitatiiva	72
Hárjehusat	74

7. Maid dii áigubehtet vahkuloahpas? **78**

Sánit	80
Jietnadanráva	82
Ságastallan	83
Giellaoahppa	84
Bárrastávval vearbbat	85
Hárjehusat	86

8. Bieggá ja bosoda, ii dáidde ášši mearragáddái! **90**

Sánit	92
Dálkesánit	96
Dálkediedáhus	96
Ságastallan	97
Giellaoahppa	98
Bárahisstávval vearbbat	98
Hárjehusat	99

9. Ráinnas ruoktu buktá ilu **104**

Sánit	106
Ságastallan	109
Giellaoahppa	110
Kontrakšuvdnavearbbat	110
Hárjehusat	111

10. Gursa nohká ja lea earrodearv-vuođaid áigi **114**

Sánit	116
Sániid ráhkadeapmi	119
Ságastallan	119
Giellaoahppa	120
Adjektiivvat	120
Demonstratiivapronomenat	121
Rekšuvdna	122
Hárjehusat	123

Giellaoahpa čoačkkáigeassu **126**

Dássemolsašupmi	126
Nomenat	134
Bárrastávval nomenat	134
Bárrastávval nomenat	134
Kontrakšuvdnanomenat	136
Pronomenat	137
Vearbbat	139
Bárrastávval vearbbat	139
Bárahisstávval vearbbat	140
Kontrakšuvdnavearbbat	141
Adjektiivvat	142
<hr/>	
Sánit	143
Giellaoahpa tearpmat	143
Sátnelistu	146

1. Somá deaiivvadit!

Sámi bustávat

a, á, b, c, č, d, đ, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n,
ŋ, o, p, r, s, t, ʈ, u, v, y, z, ž

Diftonggat

ea, ie, oa, uo

Buorastahttin

Dehálaš oassi sámi kultuvrras.

Buorre beaivi!

Ipmel atti!

Bures!

Bures bures!

Dearvvahusat

Buorre iđit!	Ipmel atti!
Buorre beaivi!	Ipmel atti!
Buorre eahket!	Ipmel atti!
Buorre idja!	Buorre idja!
Bures!	Bures bures!
Dearvva!	Dearvva!

Sánit

somá: somát # somás 1	kiva
deaivvadit II	tavata
dearvvahus: dearvvahusat 1	tervehdys
buorre: buorit 1	hyvä
iđit: iđidat 2	aamu
ipmil: ipmilat 2	jumala
addit I	antaa
beaivi: beaivvit 1	päivä
eahket: eahkedat 2	ilta
idja: ijat 1	yö
buores	hyvin
Bures!	Terve (kädestä tervehdittäessä)
Dearvva!	Terve
ságastallan: ságastallamat 2	keskustelu
mii	mikä
mun	minä
mu	minun
namma: namat 1	nimi
leat	olla
lea	on
lean	olen
leat	olet
don	sinä
du	sinun
gii	kuka
gullot III	kuulua
gullo	kuuluu

giitu	kiitos
ii mihkkige	ei mikään
gos	missä, mistä
eret	pois, poissa
mannat I	mennä
mana	mene
manni	menkää (te kaksi)
mannet	menkää (te monta)
dearvan	terveenä
báhcit I	jäädä
báze	jää
báhcci	jääkää (te kaksi)
báhcet	jääkää (te monta)
oaidnaleapmái	näkemiin
oahpaheaddji: oahpaheaddjit 1	opettaja
oahpahit II	opettaa
sámeigiella: -gielat 1	saamen kieli
gáiddus: gáiddusat 2	etäinen
gáiddusin (ess.)	etänä
neahtta: neahtat 1	netti
bokte	kautta
buressboahthin	tervetuloa
oahppat I	oppia

Mu bearaš ja fuolkkit

eadni: eatnit 1	äiti
áhčči: áhčit 1	isä
mánná: mánát 1	lapsi
bárdni: bártnit 1	poika
gánda: gánddat 1	poika
nieida: nieiddat 1	tytär
oabbá: oappát 1	sisko
viellja: vieljat 1	veli
oarbin: oarbinat 2	sisarus
guoibmi: guoimmit 1	puoliso
eamit: eamidat 2	vaimo; emäntä
irgi: irggit 1	sulhanen, poikaystävä
isit: isidat 2	aviomies; isäntä

moarsi: moarsit 1
 áddjá: ádját 1
 áddjut: áddjubat 2
 áhkku: áhkut 1
 áhkkut: áhkkubat 2
 čeahci: čeazit 1
 čeahcit: čeahcibat 1

eahki: eagit 1
 eahkit: eahkibat 2

eanu: ednot 3
 goaski: goaskkit 1
 goaskit: goaskibat 2
 muottá: muotát 1
 muottál: muottálat 2
 oambealli: oambealit 1
 oarpmealli: oarpmealit 1
 vilbealli: vilbealit 1

morsian, tyttöystävä
 isoisä
 lapsenlapsi isoisälle
 isoäiti
 lapsenlapsi isoäidille
 setä (*isän nuorempi veli*)
 vanhemman veljen lapsi
 (*isänsä nuoremmalle veljelle*)
 setä (*isän vanhempi veli*)
 nuoremman veljen lapsi
 (*isänsä vanhemmalle veljelle*)
 eno
 täti (*äidin vanhempi sisko*)
 nuoremman sisaren lapsi (*tädilleen*)
 täti (*äidin nuorempi sisko*)
 vanhemman sisaren lapsi (*tädilleen*)
 serkku (*nainen*)
 serkku (*nainen*)
 serkku (*mies*)

Ságastallan

- Buorre beaivi!
- Ipmel atti!
- Bures!
- Bures bures!
- Mii du namma lea?
- Mu namma lea....
- Mii du eatni namma lea?
- Su namma lea...

Gii don leat?
 Mun lean...

- Mii gullo?
- Giitu, buorre. Giitu, ii mihkkige.
- Gos don leat eret?
- Mun lean Haapamäkis eret.

- Mana dearvan! Manni dearvan! Mannet dearvan!
- Báze dearvan! Báhcci dearvan! Báhcet dearvan!
- Oaidnaleapmái!

- Ándagassii!
- Ii daga maidige!

- Giitu!
- Leage buorre!

Giellaoahppa

Sámegielas vearbbain leat golbma logu:

ovttaidlohku

guvttiidlohku

mánngaidlohku.

Leat

mun lean
don leat
son lea

moai letne
doai leahppi
soai leaba

mii leat
dii lehpēt
sii leat

Gažaldat-sánit

Mii?

- Mii dát lea?
- Dát lea girji.

Gii?

- Gii don leat?
- Mun lean Ánne.

Gos?

- Gos don orut?
- Mun orun Helssegis.

Mo?

- Mo don ealát?
- Mun ealán dearvan.

Hárjehusat

1. Dievasmahte leat-vearbbain

Mun _____ oahpaheaddji.

Don _____ studeanta.

Mii _____ studeanttat.

Son _____ eadni.

Doai _____ Helssegis.

2. Vállje rivttes gažaldatsáni

_____ don leat eret?

_____ du namma lea?

_____ don ealát?

_____ don leat?

3. Mo vástidat?

Buorre beaivi!

Bures!

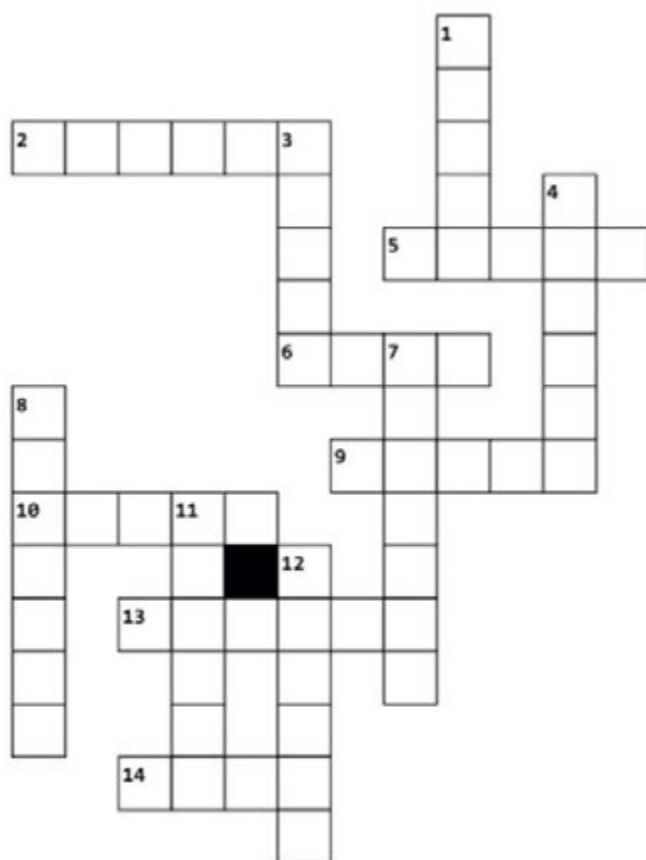
Mii du namma lea?

Mii gullo?

Mana dearvan!

Giitu!

4. Deavdde. Geavat ávkin kapihttala sátnelisttu.

1. áhku guoibmi
2. eatni nuorat oabbá
3. máná vánhen (almmái)
4. ádjá máná mánná
5. ii nieida muhto ...
6. moarsi guoibmi
7. goaskki oappá mánná
8. ii oabbá muhto...
9. isida guoibmi
10. ii áhčči muhto...
11. eatni ja áhči mánná
12. áhku máná mánná
13. áhči nuorat viellja
14. eatni viellja

5. Váilje rivttes molssaeavttu. Guokte báhcet badjel.

_____ leahppi mu vánhemiid.	Dii	Moai
_____ lea mu buoremus ustit.	Doai	Don
_____ leat mu viellja.	Son	
_____ lehpet das.	Elle-Máret	
_____ lea mu muottá.	Soai	

**6. Deavdde iežat bearašlahtuid sohkamurrii (namma + namahus).
Ovttas bearašlahtuid sárgáiguin.**

Netta Onnela; Canva

2. Mun studeren sámegiela

Elisa lea 35 (golbmalogivihhta) jagi boaris. Son orru Helssegis. Son lea eret Kuopios.

Biret: Buorre beaivi. Gii don leat?

- Ipmeal atti! Mun lean Elisa ja mun orun Helssegis. Mun lean riegádan Kuopios.

Biret: Maid don barggat Helssegis?

- Mun studeren sámegiela Helssega universiteahtas. Mun lean lohkan sámegiela dál jahkebeali. Mun áiggun oahpaheaddjin. Háliidan šaddat luohkáoahpaheaddjin.

Biret: Manin don logat sámegiela?

- Mun beroštan sámegielas. Lean fitnan Anáris Ijahis Idja -festiválas ja gullan doppe sámegiela. Mu mielas sámegiella lea miellagiddevaš. Dan lea mu mielas dehálaš oahppat.

Biret: Manin don háliidat šaddat oahpaheaddjin?

- Mu eadni lea oahpaheaddji. Lean álohii háliidan bargat mánáiguin. Liikon oahpahit.

Biret: Gos háliidat bargat oahpaheaddjin?

- Dáppe Helssegis lea sámegielat luohkká. Ammahan mun boadán bargat doppe. Dahje dasto mun fárren Sápmai ja barggan oahpaheaddjin vaikko Ohcejogas dahje Anáris.

Sánit

mun	minä
studeret III	opiskella
studeren	opiskelen
sámegiella: sámegielat 1	saamen kieli
sámegielas	saamen kielessä, kielestä
leat II	olla
lea	on
son lea	hän on
lean	olen
jahki: jagit 1	vuosi
boaris: boarrásat 2	vanha
orrut I	asua, olla
orun	asun
orru	(hän) asuu
Helsset: Helssega 2	Helsinki
Helssegis	Helsingissä, Helsingistä
eret	pois
gii	kuka
don	sinä
buorre: buorit 1	hyvä
beaivi: beaivvit 1	päivä
riegádit II	syntyä
lean riegádan	olen syntynyt
mii	mikä
maid	mitä
bargat I	tehdä, työskennellä
universiteahhta: universitehta 1	yliopisto
universiteahas	yliopistossa
lohkat I	lukea
lean lohkan	olen lukenut
dál	nyt
jahkebeali	puoli vuotta
áigut I	aikoa
áiggun	aion
oahpaheaddji: oahpaheaddjit 1	opettaja
háliidit II	haluta

šaddat I + ess.	tulla joksikin
luohkká: luohkát 1	luokka
luohkáoahtaheaddji:	
-oahtaheaddjit 1	luokanopettaja
manin	miksi
beroštit II	kiinnostaa
fitnat I + lok.	käydä (jossakin)
lean fitnan	olen käynyt
Anár: Anára 2	Inari
Anáris	Inarissa
Ijahis idja	yötön yö
festivála: festiválat 1	festivaali
festiválas	festivaalissa
ja	ja
gullat I	kuulla
(lean) gullan	(olen) kuullut
doppe	siellä, sieltä
miella: mielat 1	mieli
mielas	mielessä, mielestä
miellagiddevaš: -giddevaččat 1	mielenkiintoinen
gelddolaš: gelddolaččat 1	jännittävä
dat	tuo, se
dan	sen, sitä
dehálaš: dehálaččat 1	tärkeä
oahppat I	oppia
eadni: eatnit 1	äiti
álohii	aina
mánná: mánát 1	lapsi
mánaiguin	lasten kanssa
liikot III	pitää, tykätä
oahpahit II	opettaa
gos	missä, mistä, jossa, josta
dáppe	täällä, täältä
sámegielat: sámegielat 2	saamenkielinen
ammahan	eiköhän
boahtit I	tulla
boadán	tulen
dahje	tai
dasto	sitten

fárret III	muuttaa
Sápmi: Sámit 1	Saamenmaa
Sápmái	Saamenmaalle
váikko	vaikka
Ohcejohka: Ohcejoga 1	Utsjoki
Ohcejogas	Utsjoella

Gielat

anárašgiella, arábagiella, dánskkagiella, dárogiella, suomagiella, duiskkiagiella, earjalasgiella, esttegiella, gielddasámegiella, islánddagiella, itáliagiella, jáhpángiella, kiinnágiella, nuortalašgiella, ránskkagiella, ruoššagiella, ruotagiella, spánskkagiella, turkkagiella, ungaragiella

Našunaliteahhta

ruottelaš, norgalaš, suomelaš, dánskalaš, islándalaš, estlándalaš, ruošša, duiskalaš, ránskalaš, espánjalaš, italiálaš, eargaslaš / enlándalaš, nuortariikalaš, amerihkalaš, jáhpánlaš, kiinnálaš, turkalaš, egyptalaš, afrihkálaš, arába, ungaralaš

Ságastallan

Leatgo don sápmelaš?

- De lean / In leat. Mun lean suomelaš/ruottelaš/norgalaš.

Hálatgo sámegeiela?

- De hálán. / In hála.
- Mun hálán sámegeiela / ruotagiela / earjalasgeiela / dárogeiela.
- Hálán veháš / bures sámegeiela.

Máhtátgo ránskkagiela?

- De máhtán. / In máhte.

Maid don studeret?

- Mun studeren sámegeiela / suomagiela / ruotagiela

Vearbbat

hállat I > **mun** hálan, **don** hálat, **son** hállá

máhttit I > **mun** máhtán, **don** máhtát, **son** máhttá

Laktapartihkal -go

- Leatgo don sápmelaš?

- De lean / In leat

Giellaoahppa

Dássemolsašupmi

Sámegielas lea dássemolsašupmi, ja das leat golbma dási: **geanohis** dássi (CI), **gievrras** dássi (CII) ja **guhkkun gievrras** dássi (CIII). Nomeniin (substantiivvat, adjektiivvat, numerálat) ja bárrastávval veardbain lea dássemolsašupmi, mii oidno sániid sojheamis.

Tiipa 1

Dábálaččat buot golbma dási (CI, CII, CIII) oidnosis. Konsonántagemináhtat leat gievrrabut go ovttaskas konsonánttat.

Tiipa 1.1 x'x: xx: x

CIII	CII	CI
bus'sá	bussá	
	geassi	geasi
	mánná	máná (ol. gen.-akk)
pean'na	peanna	

Tiipa 1.2 hxx: hx: y

CIII	CII	CI
geahččat	geahčan	
	čáhci	čázi
máhttit	máhtán	
	lohkat	logan

b ii leat konsonánta!

Nomenat

Nomenat: substantiivvat, adjektiivvat, pronomenat ja numerálat. Sámegeielas nomenat gullet golmma jovkui:

- 1 bárrastávval nomenat, dego *giel-la, gie-la*
- 2 bárahisstávval nomenat, dego *Hels-set, Hels-se-ga*
- 3 kontrakšuvdnanomenat, dego *boa-zu, boh-co*

Sámegeielas nomeniin leat čieža (7) sadjehámi:

nominatiiva, genetiiva, akkusatiiva, lokatiiva, illatiiva, komitatiiva ja essiiva.

Ovttaidlohku

sadjehápmi	1 bárrastávval	2 bárahisstávval	3 kontrakšuvdna
nominatiiva	giella	Helsset	boazu
genetiiva	giela	Helssega	bohcco
akkusatiiva	giela	Helssega	bohcco
lokatiiva	gielas	Helssegis	bohccos
illatiiva	gillii	Helssegii	bohccui
komitatiiva	gielain	Helssegiin	bohccuin
essiiva	giellan	Helssegin	boazun

Máŋggaidlohku

sadjehápmi	1 bárrastávval	2 bárahisstávval	3 kontrakšuvdna
nominatiiva	gielat	gávpogat	bohccot
genetiiva	gielaid	gávpogiid	bohccuid
akkusatiiva	gielaid	gávpogiid	bohccuid
lokatiiva	gielain	gávpogiin	bohccuin
illatiiva	gielaide	gávpogiidda	bohccuide
komitatiiva	gielaiguin	gávpogiiguin	bohccuiguin
essiiva	giellan	gávpogin	boazun

Nominatiiva

Mii? | Gii? Mat? | Geat?

Ovttaidlohku

Gii don leat?

- **Mun** lean **Elisa**.

Mii don leat?

- **Mun** lean **studeanta**.
- Mu **eadni** lea **oahpaheaddji**

Máŋggaidlohku

-t, genetiiva-akkusatiiva-máddagii.
oahpaheaddji > **oahpaheaddjit**
studeanta > **studeanttat**

Mat sii leat?

- Sii leat **studeanttat**.

Essiiva

MANIN? GEANIN?

Mun barggan **oahpaheaddjin**.

Mun logan **oahpaheaddjin**. MÁKSÁ: studeanta > oahpaheaddji

-n dahje **-in**

Oahpaheaddji > oahpaheaddji-**n**

studeanta > studeanta-**n**

gávpot > gávpog-**in**

boazu > boazu-**n**

Essiivvas ii leat mánggaidlohku.

Mun barggan **oahpaheaddjin**

Mii bargat **oahpaheaddjin**.

Biehttaleapmi

mun in

moai ean

mii eat

don it

doai eahppi

dii ehpet

son ii

soai eaba

sii eai

- Leatgo don gávppis?

- **In leat**, lean ruovttus.

- Leago duot du biila?

- **Ii leat**, dat lea mu eatni biila.

Sihke **leat** ja **biehttanvearba** leat bárahisstávval (II) vearbbat.

Biehttanhápmi

hállat > in/it/ii **hála**

máhttit > in/it/ii **máhte**

studeret > in/it/ii **studere**

Hárjehusat

1. Vástit

Mo manná?

Gii don leat?

Mii du eatni namma lea?

Leago Máhtte studeanta?

Leatgo don oahpaheaddji?

Hálatgo sámegiela?

Leatgo suomelaš?

2. Hábmme essiivva čuovvovaš sániin

oahpaheaddji

giella

eadni

gávpot: -g-

Helsset: -g-

3. Deavdde, vállje nominatiivva dahje essiivva

1. Hánno bargá _____ (elektriikkár) Avvilis.
2. Leatgo don _____ (oahpaheaddji)?
3. In, mun lean _____ (studeanta)
4. Elisa šaddá _____ (oahpaheaddji)
5. _____ (mánna) mun orron Anáris.

4. Deavdde biehttanvearbbain

Omd. Mun **logan** girjji. > Mun **in** loga girjji.

Soai vuolgiba gávpogii. Son _____ vuolgge gávpogii.

Biret manna viehkat. Biret _____ mana viehkat.

Dii borrahehtet láibbi. Dii _____ bora láibbi.

Moai gehčče filmma. Moai _____ geahča filmma.

Don jugat gáfe. Don _____ juga gáfe.

5. Jorgal

beaivi _____ gullat _____

buorre _____ boahit _____

oahppat _____ bargat _____

studeanta _____ son _____

lohkat _____ moai _____

čáhci _____ dii _____

eadni _____ mannat _____

6. Oza sániin essiivahámiid. Riekkis.

jáhpángiella	jahkin	bihtánsámegiella	sámegiellan
universiteahтта	oahpaheaddji	festiválan	luohkká
miella	eadnin	mánnán	Sápmi

7. Mii našunaliteahaid? Čále.

a. _____

č. _____

á. _____

d. _____

b. _____

đ. _____

c. _____

e. _____

8. Árvit giela ja deavdde.

A _ Á R _ Š GIELLA _____

K I I _ _ Á GIELLA _____

_ U R K _ A GIELLA _____

D _ _ S K _ A GIELLA _____

_ N G _ L _ S GIELLA _____

R _ _ S K _ A GIELLA _____

3. Nihkul lohká girjjiid

Biret: Gii don leat?

- Mun lean Nihkul ja mun lean 53 (vihttalogigolbma) jagi boaris. Mun lean fárrren deike Jyväskyläi nuorran, golbmalogivihhta jagi dassái. Mun barggan ovtta unna fitnodagas elektriikkárin.

Biret: Gos don leat eret?

- Mun lean eret Avvila guovllus ja mus leat ain fuolkkit doppe. Mu vilbealit orrot doppe ja mun láven geassit orrut Avvilis. Dálvit mun barggan elektriikkárin.

Biret: Manin don háliidat lohkat sámegiela?

- Mun lean mánnán máhttán sámegiela. Muhto mun lean guhká orron máddin ja danin lean measta vajálduhtán sámegiela. Sámeielgurssas beasan fas hárbhallat sámegiela. Oahppat čállit ja lohkat giela.

Biret: Maid girjjiid don leat manimustá lohkan?

- Mun lean lohkan dán vahkus Sire girjji. Dat muitala ovddešáiggi eallima birra Guhturis. Doppe orro smávvalolaččat. Girjji lea čállán Siiri Magga-Miettunen, gii lea eret Guhtura gilis. Mun áiggun lohkat ovtta girjji, mii muitala noiddiid birra. Dat girji lea almmustuvvan mannan jagi, ja dan namma lea Lapin tietäjät. Lean ovdalge lohkan girjjiid dološ áiggiid birra.

Sánit

girji: girjjit 1	kirja
deike	tänne
nuorra: nuorat 1	nuori
golbmalogivihitta: -vidat 1	kolmekymmentäviisi
dassái, dassá	sitten
okta: ovttat 1	yksi
unni: unnit # unna 1	pieni
fitnodat: fitnodagat 1	yritys
elektriikkár: elektriikkárat 2	sähkötekniikka
Avvil: Avvila 2	Ivalo
Avvilis	Ivalossa
guovlu: guovllut 1	alue, seutu
mus	minussa, minulla
ain	yhä, vielä
fuolki: fuolkkit 1	sukulainen
vilbealli: vilbealit 1	serkku (mies)
orrut I	asua
doppe	siellä, tuolla
lávet III	tavata (tehdä jotakin)
geassi: geasit 1	kesä
geassit, geasset	kesällä
dálvi: dálvvit 1	talvi
dálvit, dálvet	talvella
mánná: mánát 1	lapsi
máhttit I	osata
lean máhtttán	olen osannut
guhká	kauan
máddi: máttit 1	etelä
máddin	etelässä
danin	siksi
measta	lähes
vajálduhttit I	unohtaa
lean vajálduhtttán	olen unohtanut
beassat I	päästä
fas	taas
hárjehallat I	harjoitella

oahppat I	oppia
čállit I	kirjoittaa
lea čállán	on kirjoittanut
mañimustá	viimeksi
dát	tämä
dán	tämän, tätä
vahkku: vahkut 1	viikko
vahkus	viikolla, viikossa
dán vahkus	tällä viikolla
muitalit II	kertoa
ovddešáigi: ovddešáiggit 1	aiempi aika, entinen
áigi: áiggit 1	aika
eallit I	elää
eallin: eallimat 2	elämä
birra	ympäri, ympäriltä
smávis: smávvát # smávva 3	pieni
smávvadálolaš: -dálolaččat 1	pientalollinen
dálolaš: dálolaččat 1	talollinen
Guhtur: Guhtura 2	Kuttura
Guhturis	Kutturassa
gilli: gilit 1	kylä
gilis	kylässä
mii	mikä, joka
noaidi: noaiddit 1	noita
almmustuvvat I	ilmestyä
lea almmustuvvan	on ilmestynyt
mannat I	mennä
mannan	mennyt
mannan jagi	viime vuonna
ovdal	aiemmin, ennen
ovdalge	ennenkin
dološ: doložat 2	muinainen
guokte: guovttit 1	kaksi
olmmoš: olbmot 3	ihminen
čohkkát III	istua
čohkkába	istuvat (he kaksi)
kafea: kafeat 1	kahvila
kafeas	kahvilassa

juhkat I	juoda
borrat I	syödä
juoga	jokin
juoidá	jotakin
váldit I	ottaa
gáffe: gáfet 1	kahvi
lassin	lisäksi
muhtun	jokin
láibi: láibbit 1	leipä
maid láibbiid	mitä leipää
biergu: bierggut 1	liha
biergoláibi	lihavoileipä
vuostá: vuostát 1	juusto
vuostáláibi	juustovoileipä
giitu	kiitos

Birra

Áhkku muitala **dološ áiggiid birra**.

Stuolut leat **beavddi birra**.

Demonstratiivapronomen dat

nominatiiva	dat	dat
genetiiva	dan	daid
akkusatiiva	dan	daid
lokatiiva	das	dain
illatiiva	dasa	daidda
komitatiiva	dainna	daiguin
essiiva	danin	danin

Nummirat

0 nulla	11 oktanuppelohkái	1000 duhát
1 okta	12 guoktenuppelohkái	
2 guokte	13 golbmanuppelohkái	
3 golbma	...	1 000 000 miljovdna, miljon
4 njeallje		
5 vihtta	20 guoktelogi	FUOM! Okta olmmoš . Guokte olbmo .
6 guhtta	21 guoktelogiokta	
7 čieža	...	
8 gávccii		
9 ovccii	100 čuođi, čuohti	
10 logi	101 čuođiokta	

Ságastallamat

Ságastallan 1.

A: Dearvva! Somá deaivat du fas.

B: Hei! Nu lea. Mo dus manná?

A: Áibbas bures, giitu. Naba dus?

B: Mus maid manná bures, giitu jearramis.

A: Dát lea buorre gáffe. Galgego fas deaivvadit boahhte vahkus?

B: Juo, dat livččii suohtas!

A: Mii lea du telefonnummir?
Sáhtán bidjat dutnje teakstadiedu.

B: Diedusge. Mu nummir lea
045 678 9012.

A: Giitu! Bidjen dan bajás.
Leatgo don Facebookas dahje IG:s?

B: In leat. Rinje dahje sádde diedu, de
sáhtte soahpat deaivvadanáiggi.

A: Heive! Oaidnaleatnu fas!

B: Oaidnaleatnu!

Ságastallan 2.

Guokte olbmo čohkkába kafeas.
Soai áiguba juhkat ja borrat juoidá.

A: Maid don válddát? Válddátgo gáfe?

B: De válddán ja lassin muhtun láibbi.

A: Maid láibbiid? Dáppe leat biergoláibi ja vuostáláibi.

B: Válddán vuostáláibbi, giitu. Naba don, maid don válddát? Válddátgo maid gáfe?

A: In váldde, válddán deaja ja nisoláibbi,
háliidan juoidá njálgá.

Giellaoahppa

Genetiiva-akkusatiiva

- **Maid** don logat?
- Mun logan **girjji** / **girjjiid**.
- **Gean** girji dát lea?
- Dát lea **mu áhči** girji.

Ovttaidlohku

Ii sierra dovddaldat.

1 Bárrastávvanomenat:

nominatiivvas **gievrras** dássi ja genetiiva-akkusatiivvas **geanohis** dássi.

2 bárahisstávvalnomenat ja 3 kontrášuvdnanomenat:

nominatiivvas **geanohis** dássi ja genetiiva-akkusatiivvas **gievrras** dássi

sadjehápmi	1 bárrastávval	2 bárahisstávval	3 kontrákšuvdna
nominatiiva	giella	gávpot	boazu
genetiiva	giela	gávpoga	bohcco
akkusatiiva	giela	gávpoga	bohcco

Máŋggaidlohku

Dovddaldagat -id, -iid.

sadjehápmi	1 bárrastávval	2 bárahisstávval	3 kontrakšuvdna
nominatiiva	gielat	gávogat	bohccot
genetiiva	gielaid	gávogiid	bohccuid
akkusatiiva	gielaid	gávogiid	bohccuid

Diftongga njuolgan

-**ii** nuppi stávvalis njulgesta diftongga álo
guolli > guliid

Genetiiva

MAN? MAID? GEAN? GE Aid?

Gean girji dát lea?

– Dát lea **mu** girji. Dát lea **eatni** girji.

Man birra dat muitala?

– Dat muitala **ovddešáiggi** birra.

Akkusatiiva

MAN? MAID? GEAN? GE Aid?

Sámegiela objekta álo akkusatiivvas.

Maid don dagat?

– Mun logan **girjji**.

Genetiiva ja akkusatiiva leat sulastahttit, muhto daid erohusa galgá áddet.

Loga čuovvovaš cealkagiid:

Gean girjji don logat?

Logan **eatni girjji**.

Hárjehusat

1. Oza teavsttas "Nihkul lohká girjjiid" genetiiva-akkusatiivahámiid. Merke genetiivvaid alihin ja akkusatiivvaid ruoksadiin.

2. Hábmme sániin ol. genetiiva-akkusatiivva ja essiivva

nominatiiva	genetiiva-akkusatiiva	essiiva
áhčči	_____	_____
giella	_____	_____
namma	_____	_____
mánná	_____	_____
giehta	_____	_____
čáhci	_____	_____
luohkká	_____	_____
jahki	_____	_____
mánnu	_____	_____
vahkku	_____	_____
nuorra	_____	_____
ášši	_____	_____
rássi	_____	_____
lávvu	_____	_____

3. Vástit

Man boaris don leat? _____

Mii du telefonnummir lea? _____

Mii du stáhta heahthenummir lea? _____

Mii du poastanummir lea? _____

Mii lea du ruovttugávppoga olmmošlohku? _____

4. Deavdde

1. 60

2. 19

3. čuohti plus 5

4. 1 000

5. 4

6. 8

7. ovcci plus okta

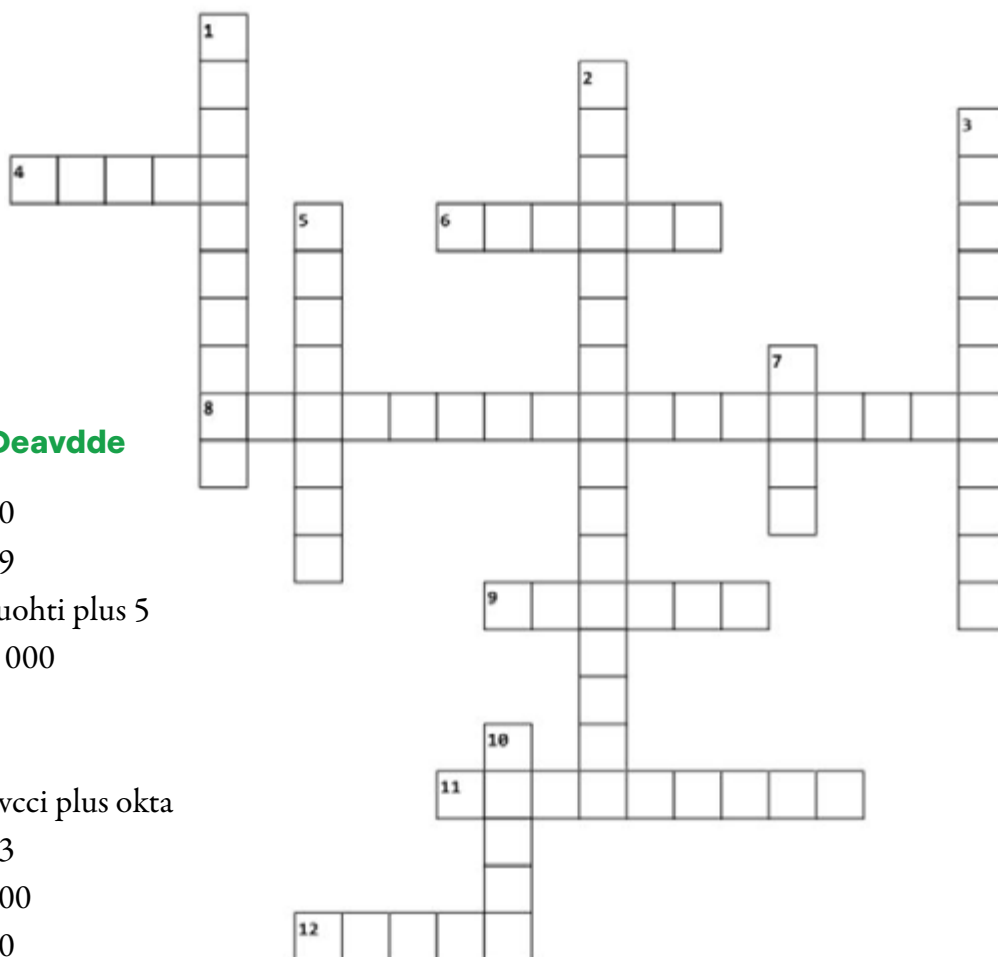
8. 13

9. 100

10. 0

11. 10 000

12. guokte plus vihtta

5. Nominatiiva vai genetiiva-akkusatiiva ? Vállje rivttes hámi.

1. Beana / Beatnaga oaddá seanngas.
2. Mun oainnán eadni / eatni.
3. Mii lea heasta / heastta namma?
4. Mun guldalan musihkka / musihka.
5. Du bohccot / bohccuid leat doppe.
6. Soai oaidniba doavttir / doaktára.
7. Doai eahppi gávnna guovža / guovžža beasi.

6. Jorgal

Mun lean Mette ja mun lean 22 jagi boaris.

Mun lean eret Helssegis, muhto dál mun orun Göteborgis.

Mun barggan kafeas beavdebálván.

Mun studeren maddái dáppe inšenevran.

Mus leat fuolkkit Anáris ja danin mun hálán sámegeiela.

7. Cealkagiid sánit leat boastto ortnegis. Ordne sániid.

jagi lean boaris 67 mun

ádjá mánná mu mu áhčči lea mánná

Helssega eret lean mun guovllus

universitehtas sámegiela studeren sámegiela mun Helssega

lea Inga čállán girjji Magga

ja juhkat soai áiguba juoidá borrat

8. Vállje kapihttalis biŋgorássái sániid. Oahpaheaddji lohká sániid. Jus dus lea seamma sátni go oahpaheaddjis, de ivdne dan. Čurve “biŋgu” go leat ivdnen buot!

Netta Onnela; Canva

4. Eallin gávpogis

Risten lea 20 (guoktelogi) jagi boaris ja son orru Romssa gávpogis Norggas. Son lea riegiádan Kárášjogas, muhto lea fárren mánnán Romsii.

Giibat don leat?

- Dearvva, mun lean Risten. Mun lean johkasápmelaš ja lean eret Kárášjogas. Dál mun orun Romssas.

Liikotgo orrut Romssas?

- Jua, de liikon. Mu mielas dáppe lea hui somá orrut. Liikon go dáppe leat ollu somás olbmot. Dáppe lea maid čappa luondu ja finna várit.

Maid don barggat?

- Mun studeren sámegiela álgogurssa Romssa universiteahtas. Mun lean dál oahpahallamin sámegiela. Mus lea stuorra sohka ja ollu fuolkkit, geat sámástit. Mun háliidan oahppat sámegiela vai beasan singuin sámástit.

Maid don liikot bargat du astoáiggis?

- Mus leat ollu skihpárat ja verddet. Mun liikon deaivat mu skihpáriid ja fitnat gávpogis. Liikon geahččat Netflix ja čállit blogga. Mu skihpárat maid gehččet filmmaid ja čállet teavsttaid.

Háliidatgo orrut Romssas vai Kárášjogas?

- Mu áhkku ja áddjá orruba Kárášjogas ja Kárášjohka lea mu ruoktu. Liikon fitnat doppe dávjá. Háliidan goittotge orrut Romssas, daningo mun háliidan studeret dáppe. Kánske maŋnelaš fárren Kárášjohkii ja barggan sámegieloahpaheadjijn.

Sánit

gávpot: gávpogat 2	kaupunki
gávpogis	kaupungissa, kaupungista
giibat	kukapa
jahki: jagit 1	vuosi
orrut I	asua
Romsa: Romssa 1	Tromssa
Norga: Norgga 1	Norja
Karášjohka: Kárašjoga 1	Kaarasjoki
fárret III	muuttaa
lea fárren	on muuttanut
mánná: mánát 1	lapsi
Romsii (ill.)	Tromssaan
dearvva	terve!
johka: jogat 1	joki
sápmelaš: sápmelaččat 1	saamelainen
johkasápmelaš	jokisaamelainen
dál	nyt
liikot III	pitää, tykätä
miella: mielat 1	mieli
mu mielas	minun mielestä
go	kun
dáppe	täällä
hui	tosi, todella
somá: somát # somás 1	kiva
ollu	paljon
olmmoš: olbmot 3	ihminen
maid	myös
čáppis: čábbát # čáppa 3	kaunis
luondu: luonddut 1	luonto
fiinnis: fiidnát # finna 3	hieno, kaunis
várri: várit 1	vaara, tunturi
álgogursa 1	peruskurssi
álgu: álggut 1	alku
gursa: gurssat 1	kurssi
universiteahтта: universitehtat 1	yliopisto
oahpahallat I	opetella

lean oahpahallamin	olen opettelemassa
stuoris: stuorrát # stuorra 3	suuri, iso
sohka: sogat 1	suku
fuolki: fuolkkit 1	sukulainen
geat	ketkä, jotka
sámástit II	puhua saamea
vai	jotta
beassat I	päästä
singuin	heidän kanssaan
astoáigi: astoáiggit 1	vapaa-aika
skibir: skihpárat 2	kaveri
verdde: verddet 1	kaveri
deaiivat I	osua, tavata
geahččat I	katsoa
sii gehččet	he katsovat
čállit I	kirjoittaa
sii čállet	he kirjoittavat
blogga: bloggat 1	blogi
teaksta: teavsttat 1	teksti
áhkku: áhkut 1	isoäiti, mummo
áddjá: ádját 1	isoisä, pappa
ruoktu: ruovttut 1	koti
doppe	siellä
dávjá	usein
goittotge	kuitenkin
daningo	siksi kun, koska
kánske	ehkä
maŋŋelaš	vähän myöhemmin
Kárášjohkii (ill.)	Karasjoelle

Ságastallan

A: Hei! Ándagassii, oaččungo jearrat, gos don leat eret?

B: Diedusge! Mun lean eret Máttá-Suomas. Naba don?

A: Mun lean eret Sámis, Deanus.

B: Ojá, davvin! Suohtas. Mun lean eret Heinolas.

Mun orun goittotge dál Helssegis.

A: Manin don leat bohtán deike Helssegii?

B: Mun lean bohtán deike studeret golbma jagi dassái. Dál barggan čorgejeddjin / beavdebálván / oahpaheaddjin / it-áššedovdin.

A: Ojá, somá gullat! Man boaris don leat?

B: Mun lean 28 (guoktelogigávcci) jagi boaris. Naba don?

A: Mun lean 31 (golbmalogiokta). Gos don orut dáppe Helssegis?

B: Mun orun Pasilas. Dat lea somás báiki, go doppe orrot ollu sápmelaččat.

A: Suohtas gullat! Mii du čujuhus lea?

B: Mu čujuhus lea Pasilanraitio 5 a 9. Naba don, gos don orut ja mii du čujuhus lea?

A: Mun fás orun Espoos, Leppävaaras.

Mu čujuhus lea Konstaapelinkatu 3 b 25.

Laktapartihkkalat *-bat, -ge*

Gii don leat? > Giibat don leat?

Lean ovdalge lohkan girjjiid.

Mun orun goittotge Helssegis.

Giellaoahppa

Dássemolsašupmi

Tiipa 2

Tiipa guokte guoská dušše klusiila- ja affrikáhttagemináhtaide (CIII: CII).
Čuoddjilis gemináhta lea gievrrat go čuojohis gemináhta.

Čuoddjil vuoitá čuojohame!

Tiipa 2 xx: yy

CIII	CII
vázzit	váccán
jeaggi	jeakki
oabbá	oappá
viežžat	vieččan

Lokatiiva

GOS? MAS? MAIN? GEAS? GEAIN?

- Gos don orut?
- Mun orun **Guovdageainnus**.
- Gos don leat eret?
- Mun lean **Oslos** eret.

Ovttaidlohku

gen.-akk. + -s, -is

giella: giela 1 > giela-s

Romsa: Romssa 1 > Romssa-s

boazu: bohcco 3 > bohcco-s

gávpot: gávpoga 2 > gávpog-is

sadjehápmi	1 bárrastávval	2 bárahisstávval	3 kontrakšuvdna
nominatiiva	giella	gávpot	boazu
genetiiva-akkusatiiva	giela	gávpog-a	bohcco
lokatiiva	giela-s	gávpog-is	bohcco-s

Máנגgaidlohku

ol. gen.-akk + -in, -iin

giella: giela 1 > giela-in

boazu: bohcco 3 > bohccu-in

gávpot: gávpoga 2 > gávpog-iin

sadjehápmi	1 bárrastávval	2 bárahisstávval	3 kontrakšuvdna
nominatiiva	gielat	gávpogat	bohccot
genetiiva-akkusatiiva	gielaid	gávpogiid	bohccuid
lokatiiva	giela-in	gávpog-iin	bohccu-in

FUOM!

o > u i ovddas: bohcco > bohccu-in

e > i i ovddas: bastte > bastti-in

Oamastanráhkadus (= habitiiivacealkka)

– **Elles** lea **biila**.

– **Mus** leat ollu **skihpárat**.

MUS (lok.) = oamasteaddji, geas.

BIILA (nom.), **SKIHPÁRAT** (nom. ml) = dat, maid giinu oamasta.

Persovdnapronomenat

nominatiiva	genetiiva-akkusatiiva	lokatiiva
mun	mu	mus
don	du	dus
son	su	sus
moai	munno	munnos
doai	dudno	dudnos
soai	sudno	sudnos
mii	min	mis
dii	din	dis
sii	sin	sis

Adjektiivvat

Sámegielas mángga adjektiivvas lea sierra attribuhttahápmi.
Dat ii soja váldosáni mielde.

somá, attr. *somás*

Dáppe lea **somá!** < nominatiiva

Dáppe leat *somás* olbmot. < attribuhtta

čáppis, attr. *čáppa*

Várri lea **čáppis.** < nominatiiva

Dáppe leat *čáppa* várit. < attribuhtta

stuoris, attr. *stuorra*

Mu sohka lea **stuoris.** < nominatiiva

Mus lea *stuorra* sohka. < attribuhtta

Hárjehusat

1. Vállje rivttes persovdnapronomena rivttes hámis

_____ lea viellja.
 _____ lean nieida.
 _____ leat oahpaheaddji.
 _____ namma lea Injá.
 _____ leat mánát.
 _____ leahppi Ánne ja Biret.

2. Hábmme ovttaidlogu (ol.) ja mánggaidlogu (ml.) lokatiivva čuovvovaš sániin

nominatiiva	lokatiiva ol.	lokatiiva ml.
várri: vári 1	váris	váriin
nummir: nummira 2	nummiris	nummiriin
boazu: bohcco 3	_____	_____
oabbá: oappá 1	_____	_____
gávpot: gávpoga 2	_____	_____
dállu: dálu 1	_____	_____
duottar: duoddara 2	_____	_____

3. Jorgal

bargat _____	boaris _____
girji _____	jahki _____
lohkat _____	okta _____
mánná _____	vihtta _____
hállat _____	šaddat _____

4. Jorgal báikenamaid

Helsset _____ Vuohčču _____

Kárášjohka _____ Soađegilli _____

Guovdageaidnu _____ Ohcejohka _____

Roavvenjárga _____ Romsa _____

Anár _____ Giron _____

Avvil _____ Čeavetjávri _____

5. Sojat sániid lokatiivii ja deavdde sátnerussii

1. Jönköping	7. Romsa
2. Guovdageaidnu	8. Kárášjohka
3. Roavvenjárga	9. Helsset
4. Anár	10. Girkonjárga
5. Čeavetjávri	11. Čáhcesuolu
6. Bergen	12. Soađegilli
	13. Oslo

6. Jorgal

Risten orru Romssas.

Son lea Kárašjogas eret.

Ristenis lea stuorra sohka.

Mus leat guokte vielja.

Finatgo don gávppogis?

Leatgo dus girjjit?

Elisas leat ollu girjjit.

7. Vástit gažaldagaide

Gos don orut?

Gos don leat eret?

Gos don háliidat orrut?

Gos don leat fitnan?

Leago dus beana? Naba bussá?

8. Dievasmahte cealkagiid

Hei! Oaččungo jearrat, gos don leat _____?

Diedusge! Lean eret _____. Naba don (Roavvenjárga)?

Mun lean eret Davvi-Suomas, _____ (Anár).

Ai, Sámis! Man somá. Mun orun dál _____ (Turku).

Maid _____ barggat Turkus?

Mun barggan dáppe _____ (goahkka).

Somá gullat! Man boaris don leat?

Mun lean _____ jagi boaris (25). Naba don?

Mun fas lean _____ jagi boaris (44).

5. Yuki liiko musihkkii ja sámegillii

Yuki lea 24 (guokteloginjeallje) jagi boaris. Son orru Roavvenjárggas, muhto son lea eret Jápána Hirakatas. Hirakata lea gávpot lahka Kioto.

Biret: Gii don leat?

- Mun lean Yuki ja mun orun dál Roavvenjárggas. Mun lean riegádan Hirakatas Jápánis. Mu bearaš lea Jápánis. Mus leat eadni, áhčči ja guokte oappá. Mun lean min bearraša áidna bárdni.

Biret: Manin don leat Roavvenjárggas?

- Mun lean lonohallanstuđeantan Roavvenjárggas. Mun studeren árktalaš oahpuid ja sámegiela. Mun lean fárren Roavvenjárgii golbma mánu dassái. Mun ásan Suomas vel guhitta mánu vai oahpan sámegiela ja sámekultuvrra. Mun háliidan šaddat kulturduktin.

Biret: Manin don háliidat šaddat dutkin?

- Mun lean lohkan gielaide ja kultuvrraid Jápánis. Mus lea okta girji, mii muitala sápmelaččain. Dat muitala maid sámegiela birra ja danin mun háliidange oahppat sámegiela. Mun liikon oahpahallat odđa gielaide. Liikon maid giellaohppii, go dat čilge mo galgá hállat. Giella gullá kultuvrii ja dat lea bálggis jurddašeapmái.

Biret: Masa don liikot?

- Mun liikon sámemusihkkii. Liikon nuorra musihkkáriidda, geat ráhkadit sámepop dego DJ Ailo dahje Sofia Jannok. Sofia Jannok láve maid juoigat. Luđiide maid liikon. Mun sáhtán čuojahit didjiide veháš mu mielamiel musihka muhtumin.

Biret: Gosa don háliidat fárret boahhte jahkái?

- Mun háliidan fárret Norgii Guovdageidnui. Doppe sáhtta lohkat velá eanet sámegeiela ja oahppat sáme kultuvrra. Doppe leat olbmot, geat hállet bures sámegeiela ja dovdet árbevirolaš ealáhusaid. Mun háliidan oaidnit bohccuid ja diehtit boazodoalus. Mus lea ustít, gean bearaš bargá bohccuiguin davvin.

Sánit

liikot III + ill.	pitää, tykätä jostakin
musihkka: musihkat 1	musiikki
njárga: njárggat 1	niemi
Roavvenjárga: Roavvenjárgga 1	Rovaniemi
Jápána: Jápána 2	Japani
lahka	lähellä
bearaš: bearrašat 2	perhe
áhčči: áhčit 1	isä
oabbá: oappát 1	sisko
mii	me
min	meidän
áidna	ainoa
bárdni: bártnit 1	poika
lonohallan: lonohallamat 2	vaihto
lonohallanstuđeanta:	
-stuđeanttat	vaihto-opiskelija
árktalaš: árktalaččat 1	arktinen
oahppu: oahput 1	opinto
mánnu: mánut 1	kuu, kuukausi
dassá, dassái	sitten (menneestä)
ássat I	asua
Suopma: Suoma 1	Suomi
vel	vielä
kultuvra: kultuvrrat 1	kulttuuri
dutki: dutkkit 1	tutkija
giella: gielat 1	kieli
danin	siksi
oahpahallat I	opetella

ođas: ođđasat # ođđa 2	uusi
giellaoahppa: -oahpat 1	kielioppi
čilget III	selittää
galgat I	pitää, täytyä
-ge	-kin
hállat I	puhua
gullat I + ill.	kuulua johonkin
bálggis: bálgát 3	polku
jurddašit II	ajatella
jurddašeapmi: jurddašeamit 1	ajattelu
masa	mihin, johon
sámemusihkka: -musihkat 1	saamelaismusiikki
nuorra: nuorat 1	nuori
musihkkár: musihkkárat 2	muusikko
gii	kuka, joka
geat	ketkä, jotka
ráhkadit II	tehdä
sámepop	saamepop
dahje	tai
juoigat I	joikua, joikata
luohti: luodit 1	pohjoissaamelainen joiku
sáhttit I	voida
čuojahit II	soittaa
dii	te
didjiide	teille
veháš	vähän
mielamiel	lempi-
muhtumin	joskus
gosa	mihin, johon
boahtit I	tulla
boahtte	tuleva, ensi
jahki: jagit 1	vuosi
jahkái	vuodelle, vuodeksi
Guovdageaidnu:	
Guovdageainnu 1	Kautokeino
Guovdageidnui	Kautokeinoon
geaidnu: geainnut 1	tie
dovdat I	tuntea

vel, velá	vielä
eanet	enemmän
bures	hyvin
dovdat I	tuntea
dovdet	tuntevat
árbevirolaš: árbevirolaččat 1	perinteinen
ealáhus: ealáhusat 1	elinkeino
oaidnit I	nähdä
boazu: bohccot 3	poro
bohccuiguin	porojen kanssa
diehtit I	tietää
boazodoallu: boazodoalut 1	poronhoito
ustit: ustibat 2	ystävä
gean	kenen, jonka
davvi: davi 1	pohjoinen
davvin	pohjoisessa

Ságastallan

A: Dearvva! Maid, don orut dáppe Romssas dál?

B: Joo, mun orun dál dáppe, studeren ja barggan rássegávppis lávvardagaid.

A: Vau! Manne Romssas?

B: Mus lea dáppe studerenbáiki ja bargu. Dáppe lea čáppa luondu, liikon dasa ollu!

A: Liikotgo gávpogii?

B: De liikon! Dáppe lea ráfálaš ja mearra lea lahka. Liikon merrii maid. Makkár áššiide don muđui liikot?

A: Liikon vánddardit, govvet ja guldalit musihka. Naba don?

B: Mun liikon láibut ja geahččat filmmaid. Mun liikon romcom-filmmaide.

A: Mun maid. Mun liikon maid drámáfilmmaide. Amma moai sáhtte ovttas geahččat filmmaid!

B: Buorre idea!

Giellaoahppa

Dássemolsašupmi

Tiipa 3

Tiipa golbma lea stuorimus ja sisttisoallá guovtti sierra konsonántta konsonántaguovddáža. Vuoddonjuolggadus:

Jos 1. konsonánta šaddá duppal > dássi gievru

Jos 2. konsonánta šaddá duppal > dássi geanohuvvá

FUOM!

i lea konsonánta!!

nie**i**da: nie**i**dda, á**i**gi: á**i**ggi

Tiipa 3.1 xxy: xy: y xy: xyy

CIII	CII	CI
á dd já	á d ját	
	vuod d ja	vuoj a
á id i	á i ddit	
viell j a	viel l jat	
gir j i	gir j jit	
hol b i	hol b bi	

Dán tiipii gullet maid golmma konsonántta guovddážat.

Maid dain manimus konsonánta šaddá duppal.

xyz: xyzz

goan**st**a: goan**st**ta

Duisk**a**: Duisk**k**a

Tiipa 3.2 xy: zyy xyz: xyzz

CIII	CII
uksa	uvssa
gákti	gávtti
teaksta	teavstta

Vuosttas konsonántta kvalitehtta nuppástuhtrá, muhto nubbi konsonánta šaddá duppal dego tiipas 3.1

Illatiiva

GOSA? MASA? MAIDDA? GEASA? GEAIDDA?

Gosa don manat?

- Mun manan **Guovdageidnui**.

Geasa don attrát girjji?

- Attán dan **dutnje / Yukii**

Masa don liikot?

- Mun liikon **musihkkii / girjjiide**.

Ovttaidlohku

gievrras dássi + -i, -ii

giella: giela 1 > gilli-i

eadni: eatni 1 > eadná-i

gávpot: gávpoga 2 > gávpog-ii

boazu: bohcco 3 > bohccu-i

ÁLO **gievrras dássi**.

Bárrastávval nomenat

nominatiiva	giella	oabbá	Máhtte	áhčči	reŋko	viessu
gen.-akk.	giela	oappá	Máhte	áhči	reŋkko	viesu
ol. illatiiva	gillii	oabbái	Máhhtii	áhččái	reŋkui	vissui

Bárahisstávval nomenat

ol. nom.	gávpot	beana	bábir	bearaš	eana
ol. gen.-akk.	gávpoaga	beatnaga	báhpára	bearraša	eatnama
ol. illatiiva	gávpogii	beatnagii	báhparii	bearrašii	eatnamii

Kontrakšuvdnanomenat

ol. nom.	boazu	njálggis, njálggat
ol. gen.-akk.	bohcco	njálgá
ol. illatiiva	bohccui	njálgái

Diftongga njuolgan

Bárrastávvalsániid nuppi stávvala vokála nuppástuhtá

- a > i** gussa > gussii
- e > i** Máhtte > Máhttii
- i > á** eadni > eadnái
- o > u** reŋko > reŋkui

Jos 2. stávvalis lea **-ii** dahje **-ui**, dat njulgesta 1. stávvala diftongga.

- giella > gillii
- viessu > vissui

Máŋggaidlohku

ol. gen.-akk. + ide (girji: girjji 1 > girjjiide), -iidda
(gávpot: gávpoga 2 > gávpogii, boazu: bohcco 3 > bohccuide)

Maidda don liikot?

- Mun liikon **bussáide** / **beatnagiidda**.

Geaidda don attát dinggaid?

- Attán daid **fulkkiide** / **skihpáriidda**.

Bárrastávval nomenat

ml. nom.	gielat	oappát	Máhtet	áhčit	renkkot	viesut
ml. gen.-akk.	gielaid	oappáid	Máhtiid	áhčiid	renkkuid	viesuid
ml. ill.	gielaide	oappáide	Máhtiide	áhčiide	renkkuide	viesuide

Bárahisstávval nomenat

ml. nom.	gávpogat	beatnagat	báhpárat	bearrašat	eatnamat
ml. gen.-akk.	gávpogiid	beatnagiid	báhpáriid	bearrašiid	eatnamiid
ml. illatiiva	gávpogiidda	beatnagiidda	báhpáriidda	bearrašiidda	eatnamiidda

Kontrakšuvdnanomenat

ml. nom.	bohccot	njálgát
ml. gen.-akk.	bohccuid	njálgáid
ml. illatiiva	bohccuide	njálgáide

Persovdnapronomeniid illatiiva

ovttaidlohku	guvttiidlohku	máŋggaidlohku
munnje	munnuide	midjiide
dutnje	dudnuide	didjiide
sutnje	sudnuide	sidjiide

Hárjehusat

1. Vástit gažaldagaide

Man boaris Yuki lea? _____

Gos lea Hirakata? _____

Masa Yuki liiko? _____

Gosa Yuki háliida fárret? _____

2. Hábme čuovvovaš sániin ovttaidlogu genetiiva-akkusatiiva ja ovttaidlogu illatiivva

	ol. gen.-akk.	ol. illatiiva
oabbá: pp 1	_____	_____
girji: rjj 1	_____	_____
gávpot: =, g 2	_____	_____
boazu: hcc 3	_____	_____
nieida: idd 1	_____	_____
beana: tn, g 2	_____	_____
sarrit: =, d 2	_____	_____

3. Hábme mánggaidlogu illatiivva

viellja: lj 1 _____ diibmu: imm 1 _____

eadni: tn 1 _____ áhkku: hk 1 _____

vuodja: j 1 _____ jiekŋa: ŋ 1 _____

niibi: ibb 1 _____ gáffal: = 2 _____

čáhci: z 1 _____ mearka: rkk 1 _____

4. Lasit rivttes illatiivahámi ovttaidlogus dahje mánggaidlogus

Mun attán rásiid _____ (eadni).

Liikotgo don sápmelaš _____ (musihkkár)?

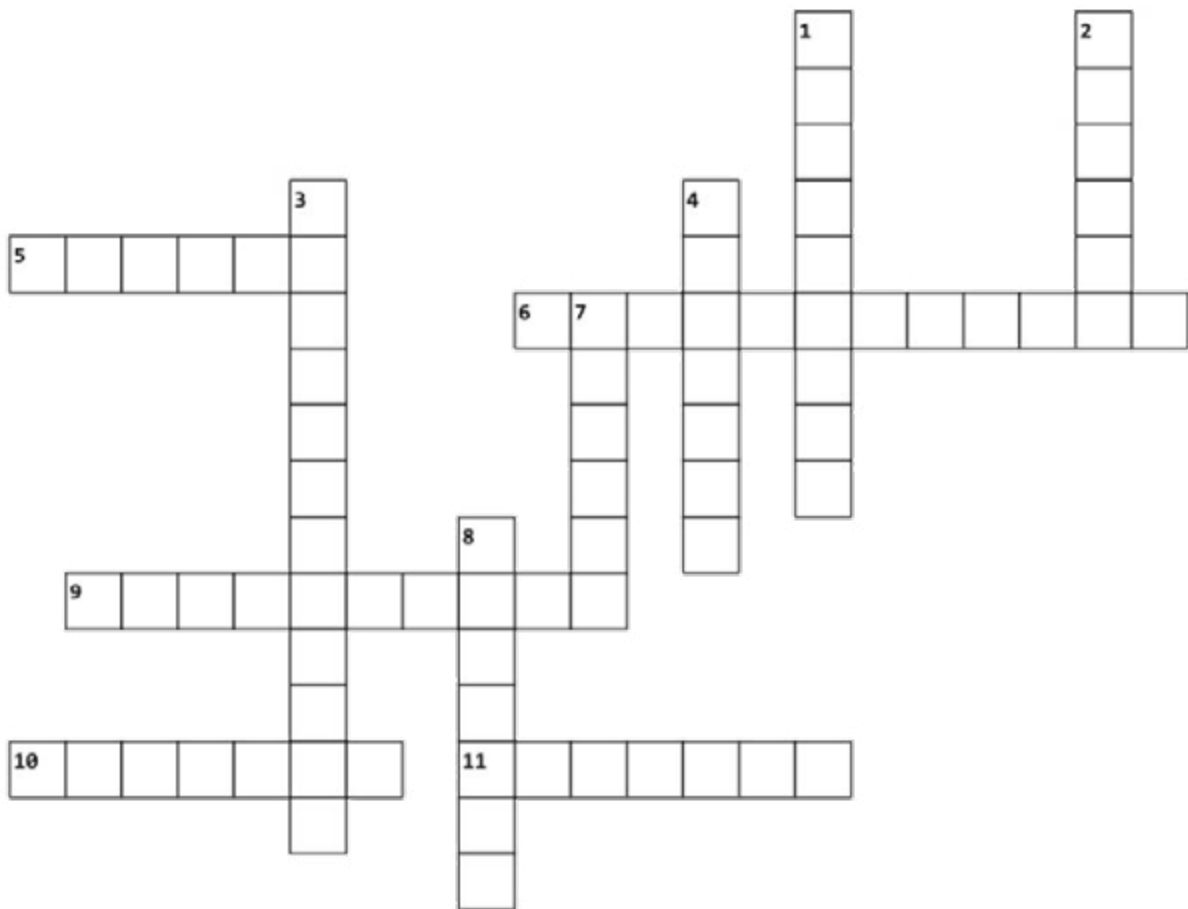
Yuki fárru _____ (Suopma).

5. Man dásis sátni lea? Riekkis

mánná	CI	CII	CIII
gova	CI	CII	CIII
gáhkku	CI	CII	CIII
áhči	CI	CII	CIII
luođi	CI	CII	CIII
jávrru	CI	CII	CIII
mátki	CI	CII	CIII
skuvlla	CI	CII	CIII

6. Deavdde sániid ol. illatiivahámis

1. bearaš 2	7. oahppu 1
2. mánnu 1	8. ustit 2
3. giellaoahppa 1	9. ealáhus 1
4. luohhti 1	10. njárga 1
5. bálggis 3	11. boazu 3
6. lonohallan 2	

**7. Oza illatiivvaid ja lokatiivvaid.
Merke sázuiguin. Guokte sáni báhcet badjel.**

6. Studeanttat deaivvadit restoránnas

Sámegeiela gurssa oahppit deaivvadit Helssegis eahketmállásiin. Sii deaivvadit dál vuosstas geardde njunnálagaid. Sii leat bohtán Helssegii vuossárgga ja áigot oaidnalit gaskavahku eahkedis. Sii deaivvadit beal čieža áigge. Sii ságastit das, mat leat sin mielamiel doaimmat.

Elisa jearrá Nihkulis ja Yukis maid soai láveba bargat. Risten maid háliida gullat, maid albmát barget skuvlabeivviid maŋŋá.

Elisa: Nihkul, maid don lávet bargat?

Nihkul: Mu mielas lea suohtas lohkat girjiid.

Elisa: Yuki, makkár astoáiggi doaimmat dus leat doppe Roavvenjárggas?

Yuki: Finan ustibiiguin filbmateáhteris geahččamin ealligovaid. Skuvlavieljaiguin ja skuvlaoappáiguin finan restoránjas. Roavvenjárggas leat ollu buorit restoránjat. Mu buoremus ustit lea Ingrid ja suinna mun láven gohkket. Ingrid ráhkada buriid guollegáhkuid ja njálgga budetnjuvdosa. Beavdebálvá boahdá ja jearrá maid sii áigot borrat ja juhkat. Risten diehtá dalán maid son váldá.

Risten: Mun háliidan lása dievva čázi, ja boran saláhta, mas lea fetavuostá.

Yuki: Mun fas háliidan luossamáli, láibbi ja mun jungan borramušain bruvssa.

Nihkul: Munnje biergobullát, ránskahtásat ja vuolla.

Elisa: Mun fas áiggun aspárggusgáhku ja jungan sarritsáhpi.

Beavdebálvá: Váldibehtetgo juhkamuššan mielkki, deaja dahje gáfe, ja mannelis bajálačča?

Risten: Mun áiggun šukuládagáhku. Naba dii earát, maid dii áigubehtet?

Yuki, Nihkul ja Elisa dadjet ovtta jitnii: In áiggo maidige.

Nihkul: Mii eat áiggo eará.

Gursalaččat ádjánit mánga diimmu restoránjas. Sii háleštit ja ovtastallet. Diibmu logi sii vulget ruoktot. Risten-guovttos Elisain vuolgiba bussiin gávppoga guovddázii. Nihkul-guovttos Yukiin fas mannaba ruoktot nohkkat.

Sánit

gursa: gurssat 1	kurssi
oahppi: oahppit 1	oppilas
deaivvadit II + kom.	tavata
njunnálágaid	kasvokkain
njunni: njunit 1	nenä
gaskavahkku: gaskavahkut 1	keskiviikko
eahketmális: eahketmállásat 2	illallinen
mális: mállásat 2	ateria
guovddáš: guovddážat 2	keskusta
soahpat I	sopia
sii leat soahpan	he ovat sopineet
juo	jo
vuossárga: vuossárggat 1	maanantai
vuossárgga	maanantaina
ahte	että
áigut I	aikoa
oaidnalit II	nähdä (toisensa)
eahket: eahkedat 2	ilta
ságastit II	jutella, keskustella
mat	mitkä
mielamiel	lempi-
doaibma: doaimmat 1	toiminta, tekeminen
jearrat I	kysyä
lávvet III	olla tapana
háliidit II	haluta
almmái: albmát 3	mies
manjá	jälkeen
vahkku: vahkut 1	viikko
suohtas: suohttasat 2	hauska
várra	ehkä, varmaan
olgun	ulkona
olggos	ulos
makkár: makkárat 2	millainen
ustit: ustibat 2	ystävä
ustibiiguin	ystävien kanssa
fiilbma: fiilmmat 1	elokuva
teáhter: teáhterat 2	teatteri

ealli: eallit 1	elävä, (myös eläin)
govva: govat 1	kuva
ealligovat (ml.)	elokuvat
geahččat I	katsoa
geahččamin	katsomassa
skuvla: skuvllat 1	koulu
skuvlaviellja	koulukaveri (mies)
viellja: vieljat 1	veli
skuvlaoabbá	koulukaveri (nainen)
oabbá: oappát 1	sisko
restoránja 1	ravintola
boradit II	aterioida
buorre: buorit 1	hyvä
buoremus: buoremusat 1	paras
suinna	hänen kanssaan
gohkket III	kokata
guolli: guolit 1	kala
gáhkku: gáhkut 1	kakku, pulla, rieska
guollegáhkku 1	kalapulla
njálggis: njálgát # njálgga 3	makea, hyvänmakuinen
buđet: buđehat 2	peruna
bohtás: bohtásat 2	peruna
njuvddus: njuvdosat 2	muusi, sose
buđetnjuvddus 2	perunamuusi
beavdebálvá: beavdebálvát 1	tarjoilija
juhkat I	juoda
diehtit I	tietää
dalán	heti
váldit I	ottaa
lássa: lásat 1	lasi
dievva	täynnä
lása dievva	lasillinen
čáhci: čázit 1	vesi
saláhtta: saláhtat 1	salaatti
fetavuostá 1	fetajuusto
vuostá: vuosttát 1	juusto
fas	taas
luossa: luosat 1	lohi
málli: málit 1	keitto

láibi: láibbit 1	leipä
borramuš: borramušat 1	syötävä, ruoka
bruvsa: bruvssat 1	limsa
biergu: bierggut 1	liha
biergobullá 1	lihapulla
bullá: bullát 1	pulla
ránskabohčas: ránskabohčasat 2	ranskanperuna
vuolla: vuolat 1	olut
aspárggus: aspárgosat 2	parsa
aspárggusgáhkku: -gáhkut 1	parsapiirakka
sarrit: sarridat 2	mustikka
sáhppi: sáhpit 1	mehu
juhkamuš: juhkamušat 1	juoma
mielki: mielkkit 1	maito
maŋŋelis	myöhemmin
bajálaš: bajálaččat 1	jälkiruoka
šukuláda: šukuládat 1	suklaa
eará	muu, toinen
earát	muut
dadjat I	sanoa
jietna: jienat 1	ääni
ovtta jitnii	yhteen ääneen
maidige	mitään
gursalaš: gursalaččat 1	kurssilainen
ádjánit II	viipyä
máŋga: máŋgga 1	monta
diibmu: diimmut 1	tunti, kello
háleštit II	jutella
ovttastallat I	seurustella
diibmu logi	kello kymmenen, kymmeneltä
vuolgit I	lähteä
ruoktu: ruovttut 1	koti
ruoktot	kotiin
guovttos	kaksikko
Risten-guovttos Elisain	Risten ja Elisa
busse: busse 1	bussi
nohkkat I	nukahtaa

Guovttos

Risten-guovttos **Elisain** < komitatiiva
 Nihkul-guovttos **Yukiin**
 genetiiva > **Máhte**-guovttos Risteniin

Go guovttos lea oahpis, de sáhtta guoddit nuppi oasi eret:
 Nihkul-guovttos = Nihkul ja su guoibmi DAHJE Nihkul ja nuppi Nihkul

Goas? Galli áigge?

Vahkubeaivvit

*Vuossárgga vuskkoniid vuosšat, mannebárgga márfiid márfut,
 gaskavahku gávtti goarrut, duorastaga dujiid dahkat,
 bearjadaga bartta bassat, lávvardaga láibbiid láibut
 ja sotnabeaivve soavviliid bivdit.*

vuossárga / mánnodat	vuossárgga / mánnodaga
mannebárga / disdat	mannebárgga / disdaga
gaskavahkku	gaskavahku
duorastat	duorastaga
bearjadat	bearjadaga
lávvardat	lávvardaga
sotnabeaivi	sotnabeaivve

- **Goas** don studeret sámegeiela?
- Studeren sámegeiela **vuossárgga** ja **duorastaga**

Ollugo diibmu lea?

Diibmu lea okta.	1.00
Diibmu lea beal golbma.	2.30
Diibmu lea kvártta váile vihtta.	4.45
Diibmu lea logi badjel ovcci.	9.10
Diibmu lea kvártta badjel golbma.	3.15

Muitalus

Mu ráfálaš vahkuloahppa

Dál lea vahkuloahppa. Mun morihan idđes gávcci áigge, ovdal go diibmu čuodjá. Njuiken searjgas ja váccán gievkkanii. Vuoššan suohkada kástarullain ja válddán iditbihtá gáfiin. Mus leat muorjjit, maid boran suohkadiin.

Diibmu ovcci mun velledan soffa ala, čájan filtte vuollái ja logan ráfis girjji. Girji lea miellagiddevaš ja mun návddašan jaskatvuodas.

Diibmu oktanuppelohkáii mun vuolggán olggos mu beatnagiin. Olgun lea čappa dálki. Moai vázze bálgá mielde meahccái. Okta almmái vuodjá munno meattá sihkkeliin ja okta nuorra nisson fas boahtá ovddal guvttiin beatnagiin. Beatnagat cillet go oidnet munno.

Diibmu golbma eahketbeaivve moai máhcce ruoktot. Mun godán ullobáiddi gassa sákkiiguin. Guldalan maddái musihka bealljebilttuiguin. Muhtin gaskkas mun vuoiŋastan ja jugan deaja.

Eahkedis, diibmu čieža, mun lean fas čakŋan gokčasa vuollái ja geahčan filmma. Mus lea lihtis popcorn, man mun boran buriin mielain, ja mun jugan maid bruvssa. Filmma maŋŋá mun vanahalan láhttis.

Eahkes, sullii logi áigge, mun manan seŋgii buriin mielain. Mun velohalan litna guottáid gaskkas beatnagiin. Vahkuloahppa orru ráfálaš ja vuogas.

Giellaoahppa

Dássemolsašupmi

Tiipa 4

Tiipa 4 guoská nasáلكonsonánttaide *m, n, ŋ*.

4.1 xy: zy: y

CIII	CII	CI
duo ŋ at	duo kŋ an	
	jie kŋ a	jie ŋ a
bie bm u	bie pm u	
	há pm i	há m i
bo dn i	bo tn i	
	sá tn i	sá n i
	bo tn jat	bo n jan
bo adn ji	bo atn ji	

FUOM!

r + nasála (m, n, ŋ):
 goar**gŋ**ut: mun goar**kŋ**un
 bárd**ni**: bárt**ni**.

4.2 i/v/l + nasála

Klusiila (g, b, d) gahččá eret ja nasála (m, n, ŋ) šaddá duppal.

CIII	CII
čalb mi	čal mm i
suold ni	suol nn i
vuoig ŋ a	vuo in ŋa
sávd ni	sáv nn i

Komitatiiva

MAINNA? GEAINNA? MAIGUIN? GEAIGUIN?

Geainna don manat filbmateáhterii?

- Mun manan **ustibiin**.

Mainna don manat dohko?

- Mun manan **sihkkeiin**.

Geaiguin lávet málestit?

- Láven málestit **oappáiguin**.

Ovttaidlohku

gen.-akk. + -in -iin

mánná: máná 1 > **máná-in**

busse: busse 1 > **bussi-in**

FUOM! e > i

gávpot: gávpoga 2 > **gávpog-iin**

boazu: bohcco 3 > **bohccu-in**

FUOM! o > u

sadjehápmi	1 bárrastávval	2 bárahisstávval	3 kontrakšuvdna
nominatiiva	giella	gávpot	boazu
genetiiva-akkusatiiva	giela	gávpoga	bohcco
komitatiiva	giela-in	gávpog-iin	bohccu-in

Máŋggaidlohku

ml. gen.-akk. + **-iguin**

mánná: máná 1 > **máná-iguin**

gávpot: gávpoga 2 > **gávpog-iiguin**

boazu: bohcco 3 > **bohccuiguin**

sadjehápmi	1 bárrastávval	2 bárahisstávval	3 kontrakšuvdna
nominatiiva	gielat	gávpogat	bohccot
genetiiva-akkusatiiva	gielaid	gávpogiid	bohccuid
komitatiiva	giela-iguin	gávpog-iiguin	bohccu-iguin

Hárjehusat

1. Vástit gažaldagaide

Geainna dahje geaiguin don finat filbmateáhteris?

Mainna don lávet mátkkoštít? (biila, sihkkel, busse, toga/juná)

Mainna don manat Roavvenjárgii? (biila, sihkkel, busse, toga/juná)

Mainna don borat máli? (baste, gáffal, niibi)

2. Ollugo diibmu lea?

12:30

15:00

14:15

9:35

10:50

3. Dievasmahte vahkubevviiguin

Ovdal duorastaga lea _____ .

Mus lea sámegiella _____ ja _____ .

Vahkuloahpas leat _____ ja _____ .

4. Vástit gažaldagaide

Mii beivviid odne lea?

Galli áigge lávet lihkkat iddes?

Galli áigge vuolggát bargui?

Galli áigge borat lunšša?

Galli áigge lávet mannat nohkkat?

**5. Muital, maid don háliidat borrat.
Čále borramušsániid ja lihtiid namahusaid govvii.**

Netta Onnela; Canva

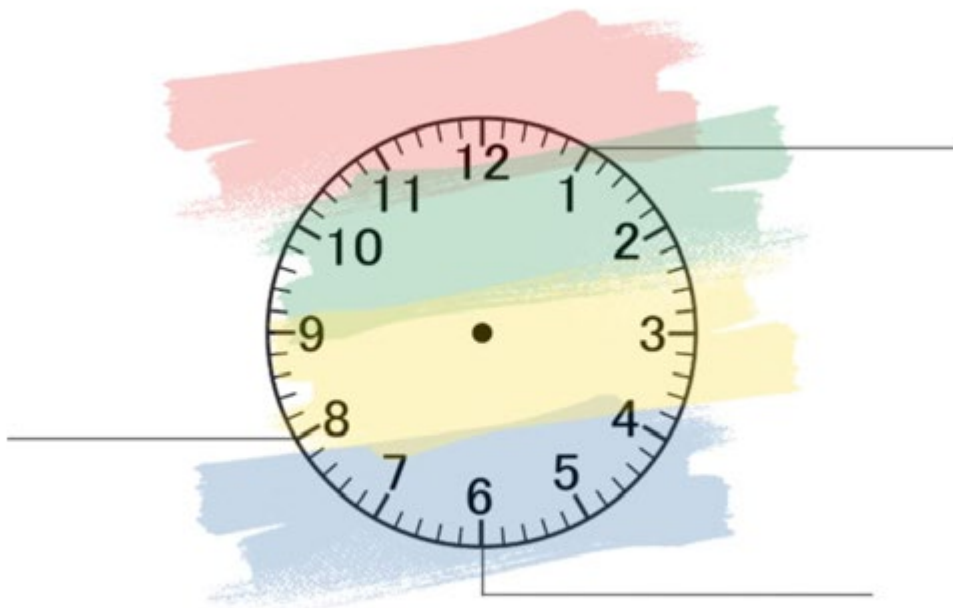
6. Mat eai leat biepmut?

Ánne	márfi	čáhci	mánná
mánnu	mielki	hamburger	gáhkku
láibi	tallearka	anánas	peron
biergu	tomáhta	guolli	eanu
bullá	monni	eadni	biila
sohkar	baste	niibi	diibmu

7. Čále gávpelisttu

OASTTE!

8. Čále makkár áigetávval dus lea otne

Netta Onnela; Canva

7. Maid dii áigubehtet vahkuloahpas?

Biret, Nihkul, Elisa, Risten ja **Yuki** deaivvadit universitehta kafeas. Sii gáfestallet ja ságastallet, ahte maid sii áigot bargat boahhte vahkuloahpas. Okta áigu fitnat girjerájus ja luoikkahit girjjiid, okta pláne filmmaid geahččat ja okta ii áiggo bargat maidege, dušše vuoinjastit.

Biret: Maid dii áigubehtet bargat vahkuloahpas?

Nihkul: Mun áiggun fitnat veháš olgun. Dasto mun áiggun lohkat girjji.

Yuki: Mun manan geahččat dan bivnnuhis animašuvdnafilmma, mii lea almmustuvvan mannan vahkus. Lehpetgo gullan dan birra? Dan namma lea *Inside Out* ja dat muitala dovdduid birra.

Biret: Mii dan filmma namma livččii sámegillii?

Yuki: Mun galggan smiehttat. Siste olgun? Leago nu?

Nihkul: Na, mu mielas gal orru buorre namma sámegillii.

Biret: Nihkul, man girjji don áiggut lohkat?

Nihkul: Mun áiggun lohkat ovttá soahtegirjji, mii lea gieskat almmustuvvan. Bearjadaga finan girjerájus ja vieččan lohkamusa alccen.

Biret: Naba doai Elisa ja Risten, maid doai áigubeahtti vahkuloahpas?

Elisa: Várrahan finan restoránjas finna biepmu borramin. Muđui geahčan filmmaid ja málestan. Mus lea okta filbmaráidu, man áiggun geahččat. Mun liikon leat ruovttus, geahččat filmmaid ja vuoiñastit. In liiko huššii.

Risten: Mun lean láiki. Mun in áiggo maidege bargat, dušše duddjot. Mun gođán ullosuohkuid dálvvi várás. Mus leat odđá láiggit, maid lean oastán mannan vahkus. Maid don áiggut, Biret?

Biret: In dieđe vuos maid áiggun. Danhan oaidná dalle bearjadaga dahje lávvardaga. Juos lea buorre dálki, manan viehkat mearrágáddái. Doppe sáhttet leat dál ollu mearralottit. Ammal mii dál vuolgit ruoktot? Oaidnalit ihttín fas! Mannet dearvan!

Buohkat vástidit ruovttoluotta: Báze dearvan, Biret!

Sánit

vahkuloahppa: -loahpat 1	viikonloppu
loahppa: loahpat 1	loppu
kafea: kafeat 1	kahvila
gáfestallat I	kahvitella
ságastallat I	keskustella
bargat I	tehdä, työskennellä
girjerádju: girjerájut 1	kirjasto
luoikat I	lainata, antaa lainaksi
luoikkahit II	lainata, ottaa lainaksi
lonet III	lainata (jotakin hupenevaa)
plánet III	suunnitella
maidege, maidige	mitään
dušše	vain
vuoiñastit II	levätä
veháš	vähän
olggos	ulos
olgun	ulkona
dasto	sitten
bivnnut: bivnnuhat # bivnnuhis 2	suosittu
animašuvdna: animašuvnnat 1	animaatio
almmustuvvat I	ilmestyä
lea almmustuvvan	on ilmestynyt
mannat I	mennä
mannan	mennyt, viime
gullat I	kuulla
dovdu: dovddut 1	tunne
livččii (kond. ol. 3. pers)	olisi (kond. yks. 3. pers)
já	jaa
smiehttat I	mieltä
siste	sisällä, sisältä
sisá	sisään, sisälle
na	niin
gal	kyllä
nu	niin
mii	mikä, joka
man	minkä, jonka

soahti: soadit 1	sota
gieskat	äskettäin
measta	melkein
álo, álot	aina
fárus	mukana
fárrui	mukaan
vuolgit I	lähteä
viežžat I	hakea
lohkamuš: lohkamušat 1	lukeminen, lukemisto
alccen	itselleni
várra	varmaan
várrahan	ehkäpä
finnis: fiidnát # finna 3	hieno
vielgat: vielgadat # vilges 2	valkoinen
biebmu: biepmut 1	ruoka
viidni: viinnit 1	viini
muđui	muuten
ráhkadit II	tehdä, valmistaa
borramuš: borramušat 1	syöminen, ruoka
ráidu: ráiddut 1	jono, raito, sarja
filbmaráidu: -ráiddut 1	televisiosarja
ráfi: ráfit 1	rauha
hušša: huššat 1	tohina
láiki: láikkit # láikkas 1	laiska
duddjot III	tehdä käsitöitä
gođđit I	kutoa, neuloa
ullu: ullut 1	villa
suohkku: suohkut 1	sukka
ullosuohkku: -suohkut 1	villasukka
dálvi: dálvvit 1	talvi
várás	varalle
ođas: ođđasat # ođđa 2	uusi
láigi: láiggit 1	lanka
oastit I	ostaa
vuos	vielä
dalle	silloin
viehkát I	juosta
mearragáddi: -gáttit 1	merenranta

gáddi: gáttit 1

sáhhtit I

dál

loddi: lottit 1

mearraloddi: -lottit 1

ammal

ihttin

fas

ranta

voida

nyt

lintu

merilintu

eiköhän

huomenna

taas

Jietnadanráva

láigi /láiki/

láiki /láihki/

árbi /árpi/

árpu /árhpu/

áidi /áiti/

áiti /áihti/

árgi /árki/

hearki /heärhki/

Ságastallan

A: Gosa manne lávvardaga?

B: Mannego váikko filmma geahččat?

A: Man filmma?

B: Na miison doppe manná?

A: Vuorddes, munba geahčan. Já, ii mihkkige ipmašiid. Dahje, gal doppe okta sámefilbma lea, Ellos Eatnu. Leatgo dan oaidnán?

B: In vel leat oaidnán. Manne fal dan geahččat. Ja dasto boradit, amma?

A: Jua, boradit fal.

B: Galli áigge dat filbma álgá?

A: Dat álgá diibmu guhtta eahkes. Galge leat doppe áiggil!

B: Deaivvadetnego dasto beal guđa áigge teáhtera ovddas?

A: Dat heive bures.

B: Somá, oaidnaleapmái, dassáži!

A: Oaidnaleapmái!

Laktapartihkkalat *-son, -ba*

Mii doppe manná? > Miison doppe manná?

Vuorddes, mun geahčan. > Vuorddes, mun**ba** geahčan.

Giellaoahppa

Vearbbat

Vearbbain leat golbma joavkku:

I bárrastávval (*mannat*), II bárahisstávval (*málestit*), III kontrakšuvdna (*lávét*).

Dušše bárrastávvalvearbbain lea dássemolsašupmi.

persovdna	mannat	málestit	lávét
mun	manan	málestan	lávén
don	manat	málestat	lávét
son	manná	málesta	lávė
moai	manne	málestetne	lávėjetne
doai	mannabeahhti	málesteahppi	lávėbeahhti
soai	mannaba	málesteba	lávėba
mii	mannat	málestit	lávét
dii	mannabehtet	málestehpet	lávėbehtet
sii	mannet	málestit	lávėjit

Bárrastávval vearbbat

Infinitiivva geažus **-at** (mannat), **-it** (boahtit) dahje **-ut** (goarrut).

Dássemolsašupmi: ol. 1. ja 2. persovdna > **geanohis** dássi

(mannat > mun **manan**, don **manat**)

earát > **gievrras** dássi (mannat > son **manná**, mii **mannat**)

persovdna	mannat	boahtit	goarrut
mun	manan	boadán	goarun
don	manat	boadát	goarut
son	manná	boahotá	goarru
moai	manne	bohte	gorro
doai	mannabeahhti	boahhtibeahhti	goarrubeahhti
soai	mannaba	boahhtiba	goarruba
mii	mannat	boahtit	goarrut
dii	mannabehtet	boahhtibehtet	goarrubehtet
sii	mannet	bohtet	gorrot
in/it/ii (biehttal.)	mana	boade	goaro

a = a mannat > mana

i > e boahtit > boade

u > o goarrut > goaro

Mun in mana. Doai eahppi boade. Sii eai goaro.

Hárjehusat

1. Vástit gažaldagaide

Gos studeanttat deaivvadit?

Gii manná filbmateáhterii?

Maid Risten goddá?

Gosa Biret áigu vuolgit?

2. Sojat vearbaid ovttaidlogu, guvttiidlogu ja mánggaidlogu 1. persovnnas

áigut: igg _____

geahččat: hč _____

lohkat: g _____

mannat: n _____

boahtit: đ _____

3. Deavdde tabealla

persovdna	juhkat	vázzit	doalvut
mun		váccán	
don			doalvvut
son		vázzá	
moai	juhke	vázze	
doai			doalvubeahtti
soai	juhkaba		
mii	juhkat		doalvut
dii		vázzibehtet	
sii	juhket		
in/it/ii		vácce	doalvvo

4. Čále rivttes persovdnapronomena

Boadátgo _____ dál gávppis?

_____ válddán láibbi.

_____ mannaba dálloi.

_____ orro Anáris.

Gos _____ boahtibeahtti?

Maid _____ borat?

Dál jearan _____ !

5. Jorgal

Biret, Nihkul, Elisa, Risten ja Yuki deaivvadit universiteahta kafeas.

Lehpetgo gullan dan ođđa animašuvdnafilmmas?

Animašuvdnafilmma váldoolbmot leat Riley ja su vihtta dovddu.

Illu doaibmá jodiheaddjin Riley oaivvis.

Mus lea maddái okta filbmaráidu, man áiggun geahččat.

Filmma namma lea Jikŋon ja dan váldoolbmot
leat Elsa, Anna, Olaf, Kristoff ja Sven.

6. Mo don organiseret iešguđetlágan deaivvadeamiid? Evttot aktiviteahta ja šiehtat diimmu. Čále ságastallamiid.

Don háliidat mannat ustibiin...

kafeai

vázzit

dolastallat

7. Ordne sániid

áigubehtet dii vahkuloahpas maid bargat

girjji mun lohkat áiggun

ullosuohkuid mun dálvvi várás gođán

borrat mun restoráŋjii biepmu manan finna

8. Bieggá ja bosoda, ii dáidde ášši mearragáddái!

Lávvardaga Yuki, Elisa, Risten ja Nihkul bohtet Bireha lusa. Sii leat soahpan veahkehit Bireha čorget. Sii áigot maid oahpahallat ovttas Konmari-vuogi. Nihkul ii leat ovdal gullan Konmaris maidege, nuba songe háliida searvat.

Nihkul: Buorre beaivi, Biret! Huh go lea garra bieggá, ii dušše jiella muhto bosoda albmaláhkái! Gosii gahpira dohppe ja measta girddiha murrii.

Biret: Somá go bođiidet. Čáknalehpet johtilit sisa ovdalgo bieggá doalvu din.

Biret čilge, ahte son vuoššá vuos gáfe ja deaja, ja dasto sii smáhkestit gáhku. Son lei ikte láibon dan. Dan maŋŋá sii easkka čorgegohtet. Muhto álggus sii goit čohkkedit gáffebeavdegurrii háleštit.

Biret: Mun áiggun eahkes vuolgit mearragáddái ja idjadit tealttás. Muhto leagoston beare buorre vuolgit dákkár dálkin? Dat lohpidá garra biekká boahhte idjii, badjel logi mehtera sekunddas. Ihttin goittotge galggašii buoret dálki ja fiertu.

Yuki: Dál gal lea muđuige oalle čoaskkis, measta nolla gráda. Naba lohpidago idjabuollaša boahhte idjii?

Biret: In dieđe, leago ihkku buollaša bealde. Idjii lohpidá biekká, muhto idđes fas ložže ja liehmuda. Galggašii measta gávccii gráda liekkas. Báhkka geasi maŋŋá orru imaš go dálkkit čoskot ja álget arvvit.

Nihkul: Bieggan gal ii heive mearragáddái vuolgit. Iihan doppe sáhte váccašitge go nu garrasit bosoda.

Elisa lea seamma oaivilis. Su mielas bieggan, arvin dahje borgan galgá návddašit eallimis liegga seinniid siskkobealde.

Risten: Bieggan, arvin ja buollašin galgá leat stobus ja geahččat filmmaid dahje lohkat girjjiid. Ii eisige figgat gosage mearragáddái.

Biret geahčasta olggos ja gávnnaha, ahte ii son dáidde liikkáge vuolgit teltet. Lea menddo garra dálki ja orru oalle čoaskkis maid. Dáidá leat buoremus bissut liegga stobus dán vahkuloahpa.

Biret bohkosa: Dallehan mii leat bargamin justa dan, maid dákkár dálkin galgáge. Mii leat ruovttus liegga seinniid siskkobealde, juhkat gáfe, borrat njálgga gáhku ja háleštit dálkkiid birra. Muhto ammal mii áigguimet dan Konmari geahččalit! Nuhan mii soabaimet, amma nu?

Sii gergat gáfestallamis ja čorgegohtet.

Biret: Gea, dáshan leat goit guhtta girjji, maid sáhtán bidjat eret. Ja golbma gássa dievva eará dávvirat, maid sáhtán addit eret.

Sánit

bieggat I	tuulla
biegga: biekkat 1	tuuli
bosodit II	puhaltaa
bossut I	puhaltaa
dáidit I	taitaa
ášši: áššit 1	asia
lusa	luokse
luhtte	luona
čoalkkuhit II	koputtaa
uksa: uvssat 1	ovi
soahpat I	sopia
leat soahpan	ovat sopineet
veahkehit II	auttaa
čorget III	siivota
oahpahallat I	opetella
nuba	niinpä
searvat I +ill.	osallistua
dasa lassin	sen lisäksi
iežas	hänen oma
guoibmi: guoimmit 1	kaima, ystävä, puoliso
garas: garrasat # garra 2	kova
jiellat I	tuulla vähän
albmalahkáí	oikeasti, kunnolla
gosii	melkein
gahpir: gahpirat 2	lakki
dohppet III	tarttua, napata
measta	melkein
girddihit II	lennättää, heittää
girdit I	lentää
muorra: muorat 1	puu
geahči: geažit 1	pää, loppu
geahčái	päin
boahtit I	tulla
dii bođiidet	te tulitte
čáknjalit II	mennä sisään nopeasti
johtilit	nopeasti
sisa	sisään

siste	sisällä
ovdalgo	ennen kuin
doalvut I	viedä
čilget III	kertoa, selittää
vuoššat I	keittää
vuos	ensin
smáhkestit II	maistaa
ikte	eilen
láibut I	leipoa
lei láibon	oli leiponut
maŋŋá	jälkeen
easkka	vasta
čorgegoahtit I	alkaa siivota
álgu: álggut 1	alku
čohkkedit II	istuutua
gáffe: gáfet 1	kahvi
beavdi: beavddit 1	pöytä
gáffebeavdegurrii	kahvipöydän ääreen
gurrii	ääreen
guoras	ääressä
idjadit II	yöpyä
tealtá: tealttát 1	telta
leagoson	onkohan
beare	tässä: ihan
dákkár	tällainen
dálki: dálkkit 1	sää
boahtte	ensi, tuleva
idja: ijat 1	yö
ihkku	yöllä
lohpidit II	luvata
badjel	yli
mehter: mehterat 2	metri
sekunda: sekunddat 1	sekunti
goittotge	kuitenkin
ihttin	huomenna
galgat I	pitää, täytyä
galggašii	pitäisi (kond. ol. 3. prs)
buorre: buorit 1	hyvä
buoret: buorebut 2	parempi

fiertu: fierttut 1	pouta
oalle	varsin
čoaskkis: čoaskásat # čoaska 2	viileä
nolla: nollat 1	nolla
buolaš: buollašat 2	pakkanen
idjabuolaš: -buollašat 2	yöpakkanen
bealli: bealit 1	puoli
bealde	puolella
beallái	puolelle
ložžet III	hellittää, tyyntyä
iđit: iđidat 2	aamu
liehmudit II	lauhtua
grádda: grádat 1	aste
liekkas: lieggasat # liegga 2	lämmin
báhkas: báhkkasat # báhkka 2	kuuma
geassi: geasit 1	kesä
orrut I	tuntua
imaš: ipmašat 2	outo, ihmeellinen
čoaskut I	viiletä, kylmetä
arvi: arvvit 1	sade
heivet III	sopia, käydä
oba	edes
vácçašit II	kävellä (ympäriinsä)
garrasit	kovasti
seamma oaivilis	samaa mieltä
borga: borggat 1	pyry
návddašit II	nauttia
eallin: eallimat 2	elämä
seaidni: seainnit 1	seinä
siskkobealde	sisäpuolella
stohpu: stobut 1	tupa
eisige	ensinkään
figgat I	pyrkä
gosa	mihin
gosage	mihinkään
bohkosit II	naurahtaa
bargat I	tehdä, työskennellä
leat bargamin	olla tekemässä
ammal	eikö

áigut I	aikoa
mii áigguimet	me aioimme
soahpat I	sopia
mii soabaimet	me sovimme (mennyt aika)
amma nu	eikö niin
evttohit II	ehdottaa
álggahit II	aloittaa
čada	läpi
verddeš: verddežat 2	ystävä
dávvir: dávvirat 2	tavara
gargat I	keretä, saada valmiiksi
dáshan	tässähän
gássa: gássat 1	laatikko
gássa dievva	laatikollinen
geahčastit II	katsahtaa
gávnnahit II	huomata
dáidit I	taitaa
liikkáge	kuitenkaan
teltet III	teltailla
menddo	liian
bissut I	pysyä

Dálkesánit

Biekkat

goalki
jiella
hieibma
ridđu
stoarbma
orkána

Tuulet

tyyni, tyven
tuulenvire
hiljainen tuuli
kova tuuli
myrsky
hirmumyrsky

Balvagovččas

beaivvadat
jalahas
belohahkii jalahas
/balvá
balvá
obbadálki

Pilvisyys

aurinkoinen
kirkas
puolipilvinen
pilvinen
täysin pilvinen sää

Temperatuvrrat

báhkas # báhkka
báhkka
liekkas # liegga
liehmu
bivval
buolaš
ruosti buolaš
galmmas # galbma

Lämpötilat

kuuma
helle
lämmin
leuto
lauha
pakkanen
kireä pakkanen
kylmä

Arvvit

savda
arvi
šlahti
muohtti
borga

Sateet

tihkusade
sade
räntäsade
lumisade
tuisku

Dálkedieđáhus

Buorre idit!

Otne lea vuossárga, skábmamánu 6. beaivi.

Oulus lea čoaskkis ja neavrres dálki.

Okta lieggagráda ja beaivet sáhtttá šlahttit.

Beaivet lea hieibma ja dálki orru čoaskáset go dat duođalaččat lea.

Mánotbajit

odđajagimánnu

miessemánnu

čakčamánnu

guovvamánnu

geassemánnu

golggotmánnu

njukčamannu

suidnemánnu

skábmamánnu

cuoŋománnu

borge mánnu

juovlamánnu

Dadjanvuogit

Dálkki birra

Go sámegeiella hállet dálkkiid birra, de geavahit essiiva:

Bieggan, arvin ja buollašin galgá leat stobus.

Ságastallan

Geainnut sáhttet njálahasat šlahti dihte, nuba johtolagas gánniha leat várrugas. Eahketbeaivve temperaturrat sáhttet luoitit nolla vulobeallái.

A: Hei! Makkár dálki dis lea?

B: Dáppe lea galmmas ja šlahti. Oalle dábálaš skábmamánu dálki.

A: Vuoi surgat. Dáppe gal ii arvve. Iige leat šlahtige, muhto muđui lea gal obbadálki.

B: Mun ii nu liiko čakčii. Lea čoaskkis ja seavdnjat.

A: In munge. Mun liikon eanet geassái, go dalle báitá beaivvaš ja sáhtta leat olgun oppa beaivvi.

B: Geassit sáhtta vuojadit, sihkkelastit ja vánddardit meahcis.

A: Nu sáhtta. Dálvit sáhtta fas čuoigat, jus lea doarvai muohta.

B: Mis lea unnán muohta. Ii beasa vel čuoigat.

A: Váivi!

Giellaoahppa

Bárahisstávval vearbbat

Infinitiiva **-it**: mital**it**, veahke**hit**, váccaš**it**

persovdna	mitalit	háliidit	geahčastit
mun	mital-an	háliid-an	geahčast-an
don	mital-at	háliid-at	geahčast-at
son	mital-a	háliid-a	geahčast-a
moai	mital-etne	háliid-etne	geahčast-etne
doai	mital-eahppi	háliid-eahppi	geahčast-eahppi
soai	mital-eaba	háliid-eaba	geahčast-eaba
mii	mital-it	háliid-it	geahčast-it
dii	mital-ehpet	háliid-ehpet	geahčast-ehpet
sii	muita-lit	háliid-it	geahčast-it
in/it/ii (biehttal.)	mital	háliit	geahčas

Biehttalanhápmi

mitalit > in/it/ii **mital**

háliidit > in/it/ii **háliit**

geahčastit > in/it/ii **geahčas**

Mun in mital. Soai eaba háliit. Mii eat geahčas.

Hárjehusat

1. Vástit gažaldagaide

Maid Yuki, Elisa, Risten ja Nihkul dahket Bireha luhtte?

Makkár dálki lea?

Gosa Biret áigu eahkes?

Goas galgá leat stobus Ristena mielas?

2. Sojat čuovvovaš vearbaid

mitalit

veahkehit

jurddašit

3. Vástit gažaldagaide

Makkár dálkái don liikot?

Makkár dálki lea dálvet?

Naba geassit?

Goas galgá čohkohallat siste?

Goas sáhtta vuojadit?

Maid don liikot dahkat čakčat?

Maid liikot dahkat geassit?

Vuorddatgo dálvvi?

Liikotgo muohttagii?

4. Deavdde biŋgobeavvi dálkesániinguin. Oahpaheaddji lohka sániid. Jus dus lea seamma sátni go oahpaheaddjis, merke dan. Čurve "biŋgu" go leat merken buot gávccii suotnjara.

Netta Onnela; Canva

5. Jorgal

Nihkul ii leat ovdal gullan Konmaris maidege.

Mun áiggun eahkes vuolgit mearragáddái ja idjadit tealttás.

Galggašii measta gávccii gráda liekkas.

Bieggan gal ii heive mearragáddái vuolgit.

Dáidá leat buoremus bissut liegga stobus dán vahkuloahpa.

Sii gerget gáfestallamis ja čorgegohtet.

6. Čále vuostegeaži

stoarbma _____

jiella _____

buolaš _____

galmmas _____

obbadálki _____

7. Árvit dálkesániid ja deavdde bustávid. Jorgal sániid.

R _ _ Đ _ _ U _____

J _ _ _ L L A _____

B I _ _ _ _ L _____

B Á _ _ _ _ A _____

B _ _ L _ _ _ I _____

B _ _ _ G A _____

8. Mii ii gula jovkui? Riekkis.

savda arvi
muohtti balvái
borga

jalahas obbadálki
balvái riđđu
njoaddejahas

goalki liehmu
jiella hieibma
orkána

arvi báhkka
bivval buolaš
ruosti buolaš

9. Mii mánuid?

Dán mánus olbmot ávvudit juovllaid.

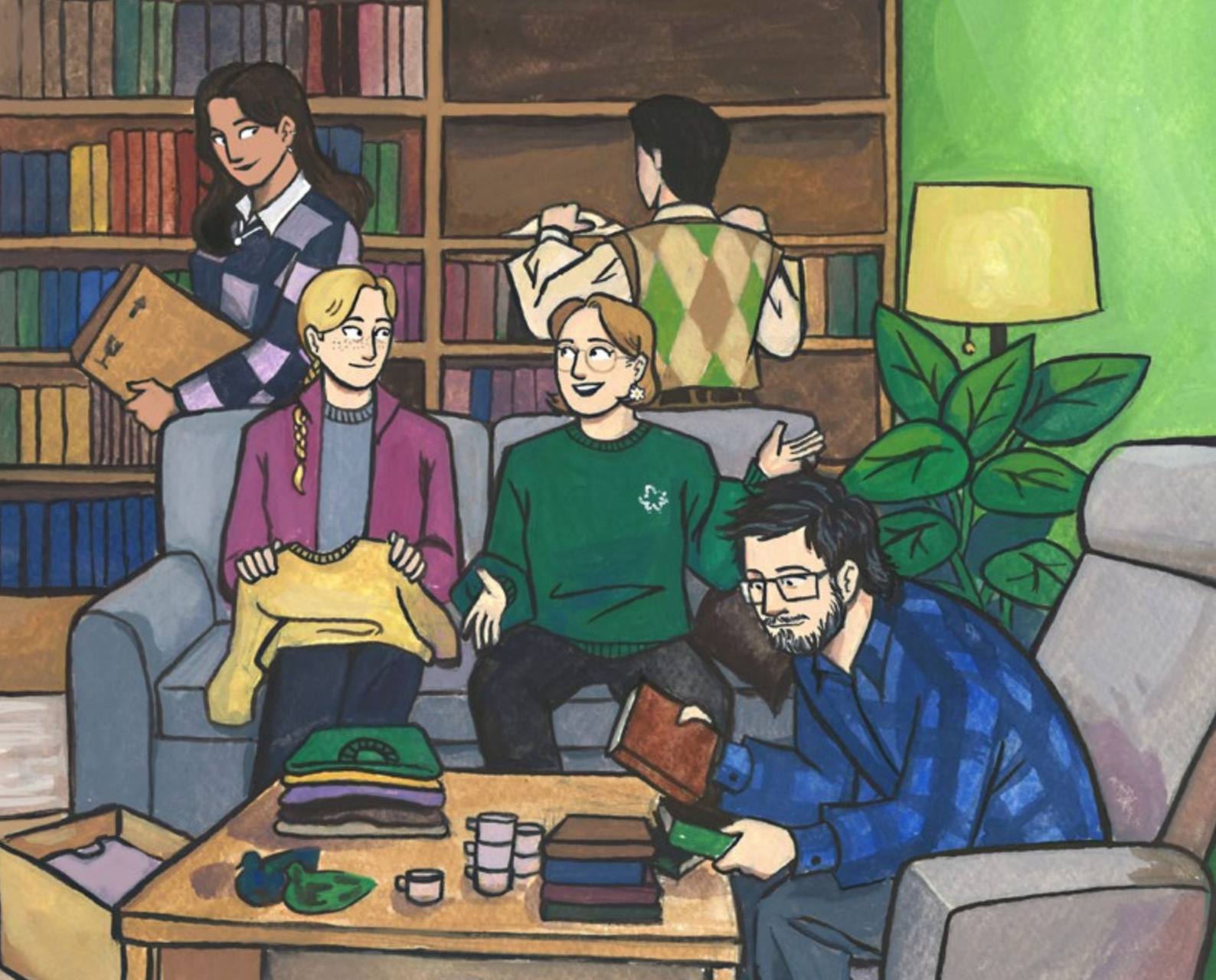
Dán mánus olbmot ládjudit (= čuhppet gámasuinniid)

Dán mánus fas olbmot ávvudit odđajagi.

Dán mánus lea sámiid álbmotbeaivi.

Dán mánus bohccot guottehit (= ožžot misiid).

Dáin mánuin olbmot ávvudit beassážiid. (2)

9. Ráinnas ruoktu buktá ilu

Sii mannagohtet Bireha dávviriid čađa. Biret evttoha, ahte sii álggahit girjehildus, gos leat ollu girjjit maid sáhttet mannat čađa.

Elisa liiko go viessu lea čorgat ja buori ortnegis. Dál Elisa liiko Konmari-jurddašepmái. Son lea álgán sirret ruovttus buot dušši dinggaid. Son maid áigu doalvut dinggaid adnongálvvuid gávpái ja vuovdit daid. Elisa muitalage earáide, maid Konmari dárkkuha.

Elisa: Lehpetgo gullan Konmari birra? Mun lean dál álgán čuovvut Konmari-jurddašemi ruovttus.

Biret: Mun lean gal gullan, muhto in dieđe nu dárkilit, mas das lea sáhka. Maid das galgá dahkat? Báلكestit buot dávviriid eret?

Elisa bohkosa: Ii eisige, muhto luohpat buot dušši dávviriin ja seilluhit dušše daid maid dárbbáša.

Biret: Naba jus mus eai leat dušši dinggat, inge hálit luohpat masge?

Elisa: Dat dárkkuha dan, ahte don manat fuolalaččat čađa buot dinggaid. Juohke dávvira buohta don vihkkehalat, dárbbášatgo dan. Fertet maid jearrat, buktágo dávvir dutnje ilu. Jus dat buktá, de dalle seilluhat dan.

Biret: Maid mun barggan dávviriidda, mat eai buvttu ilu? Dingongo guorbmebiilla viežžat?

Yuki bohkosa: Ammal juo nu ollu eai leat dušši dávvirat?

Elisa: Na. Muite, ovdalgo don luobat dávviris, galggat maid giitit ja guođdit earrodearvvuođaid dasa. Ovdamearkka dihte jus áiggun luohpat boares ullobáiddis, sáhtát dadjat dasa: “Giitu liegga ullobáidi, don liggejit mu bures, muhto dál lea áigi luohpat”.

Nihkul: Mun láven geahččat divvun- ja čorgenvideoid sosiála medias. Daid mielde láven divvut biedaganan dávviriid,

čorget duolva biilla ja bassat hivssega, gievkkana ja basadanlanja. Mun láven vuojašit novkkiin birra stobu go lean suhttan masanu, dat lea buoremus terapiija munnje.

Elisa: Munnje maid lea dehálaš doallat vistti čorgadin. Naba don Yuki, liikotgo don čorget?

Yuki moddjesta: Muite Elisa, mun orun studeantaviesus. Doppe eai leat ollu dávvirat, iige doppe šatta nu ruivvas go mun novken juohke vahkus. Muge mielas čorges visti, gos eai leat menddo ollu gálvvut, lea buoret go visti gos leat ollu dinggat juohke sajis.

Biret: Elisa, don galggat oahpahit midjiide dan Konmari-vuogi. Iibat das leat dehálaš, mo ordne dávviriid skáhpiide ja skuffaide? Mun áiggun čorget skáhpiid vahkuloahpas. Láven burgit skáhpiid, čohkkát láhttis ja máhcut biktasiid čábbát skáhppii.

Yuki: Juo ja mun maid sáhtán veahkehit, go mii Jápánis maid liikot harmoniijai ja čorgatvuhtii. Mun sáhtán oahpahit Birehii dan, mo galgá biktasiid máhcut ja lihtiid ordnet gievkkanis čábbát.

Sii gerget eahketbeaivve čorgemis ja sohpet, ahte deaivvadit fas gáiddusin čuovvovaš vahkus, go Yuki ja Elisa vuolgiba fas ruoktot Helssegis. Dalle leage manjimus gursavahkku.

Sánit

ráinnas: ráidnasat 2	puhdas
buktit I	tuoda
illu: ilut 1	ilo
čorgat: čorgadat # čorges 2	siisti
čorget III	siivota
čorgen: čorgemat 2	siivoaminen
ortnet: ortnegat 2	järjestys
jurddašeapmi: jurddašeamit 1	ajatus, aate
sirret III	lajitella
buot	kaikki
dušši: duššit 1	turha
diŋga: diŋggat 1	tavara
doalvut I	viedä
atnit I	käyttää
gálvu: gálvvut 1	kalu, tavara
adnongálvvuid gávpi	käytettyjen tavaroiden kauppa, kirpputori
gávpi: gávppit 1	kauppa
vuovdit I	myydä
dárkkuhit II	tarkoittaa
čuovvut I	seurata
dárkil: dárkilat # dárkilis 2	tarkka
dárkilit	tarkasti
sáhka: ságat 1	asia, juttu, tässä: kyse
bálkestit II	heittää
luohpat I	luopua
seailuhit II	säilyttää
dárbbašit II	tarvita
jus	jos
fuolalaš: fuolalaččat 1	huolellinen
fuolalaččat	huolellisesti
juohke	joka, jokainen
buohta	vastapäätä, kohdalla
vihkkehallat I	punnita
fertet III	pitää, täytyä
guorbmi: guorpmi 1	kuorma
biila: biillat 1	auto

guorbmebiila 1	kuorma-auto
giitit I	kiittää
earru: earut 1	ero
dearvvuodát (ml.) 1	terveiset (mon.)
earrodearvvuodát (ml.) 1	eroterveiset (mon.)
boaris: boarrásat # boares 2	vanha
ullu: ullut 1	villa
báidi: báiddit 1	paita
ullobáidi 1	villapaita
ligget III	lämmittää
don liggejit	sinä lämmitit
muhto	mutta
video: videot 1	video
mielde	mukana, mukaan
divvut I	korjata
biedġanit II	mennä rikki
biedġanan	rikkoutunut
duolvvas: duolvasat # duolva 2	likainen
bassat I	pestä
hivsset: hivssegat 2	vessa
gievkkkan: gievkkanat 2	keittiö
basadanlatnja: -lanjat 1	pesuhuone
latnja: lanjat 1	huone
vuojašit II	ajella
noavki: noavkkit 1	imuri
suhttat I	suuttua
lean suhttan	olen suuttunut
masanu (ill.)	johonkin, jollekin (asialle)
buoremus: buoremusat 1	paras
terapiija: terapiijat 1	terapia
munnje	minulle
dehálaš: dehálaččat 1	tärkeä
moddjestit II	hymyllä lyhyesti
muitit I	muistaa
muitte	muista!
ruivvas: ruivasat 2	sotkuinen, roskainen
novket III	imuroida
ordnet III	järjestää

bassaladdat I	pestä pyykkiä
bivttas: biktasat 2	vaate
sadji: sajít 1	paikka, sija
oahpahit II	opettaa
iibat	eipä
skáhppe: skáhpet 1	kaappi
skuffa: skuffat 1	laatikko (kaapin, lipaston)
burgit I	purkaa
čohkkát III	istua
láhtti: láhttit 1	lattia
máhccut	taitella, viikata
čáppis: čábbát # čáppa 3	kaunis
čábbát	kauniisti
harmonijja: harmonijjat 1	harmonia
čorgatvuohta: čorgatvuođat 1	siisteys
lihtti: lihtit 1	astia
hás	jospa, eikös

Ságastallan

A: Dearvva!

Maid don barggat otne?

B: Mun čorgen ruovttus. Lea bearjadat, ja mun čorgen juohke bearjadaga.

A: Lávetgo ollu čorget?

B: Mun novken, sihkun gavjjaid hilduid alde ja basan láhttiid láhttebasaldagain. Gievkkan lea veháš duolvas, nuba mun sihkun beavddi ja uvnna.

A: Vau! Orru oba lossat, muhto dan maŋŋá ruoktu lea sihkkarit ráinnas.

B: Nu lea! Ja go lea buhtis, de lea maid buorre miella.

A: Mun basan lásaid ja molssun maid gávnniid. Ordnen maiddái skáhpiid ja doalvvun luniid.

B: Buorre jurdda. Luonit haksojit, jus daid vajálduhtá. Mun doalvvun daid dalle go manan olggos.

A: Leago dus muhtin mielamiel čorgenbargu?

B: Hmm... várra lihttebassanmašiinna deavdin. Dat lea álkes ja johtilis bargu!

A: Mun fas liikon máhccut biktasiid. Dat lea somá seammás go guldala musihka.

Giellaoahppa

Kontrakšuvdnavearbbat

Infinitiiva **-át**, **-et** ja **-ot**.

Ii dássemolsašupmi.

Guokte máddaga: vokálamátta ja konsonántamátta, man konsonánta álo **-j**.

Vokálamátta: mun **liiko-n**, dii **liiko-behtet** ...

Konsonántamátta: moai **liikoj-etne**, sii **liikoj-it**.

persovdna	čohkkát	čorget	liikot
mun	čohkká-n	čorge-n	liiko-n
don	čohkká-t	čorge-t	liiko-t
son	čohkká	čorge	liiko
moai	čohkkáj-etne	čorgej-etne	liikoj-etne
doai	čohkká-beahhti	čorge-beahhti	liiko-beahhti
soai	čohkká-ba	čorge-ba	liiko-ba
mii	čohkká-t	čorge-t	liiko-t
dii	čohkká-behtet	čorge-behtet	liiko-behtet
sii	čohkkáj-it	čorgej-it	liikoj-it
in/it/ii (biehttal.)	čohkká	čorge	liiko

Biehttalanhápmi

čohkkát > in/it/ii **čohkká**

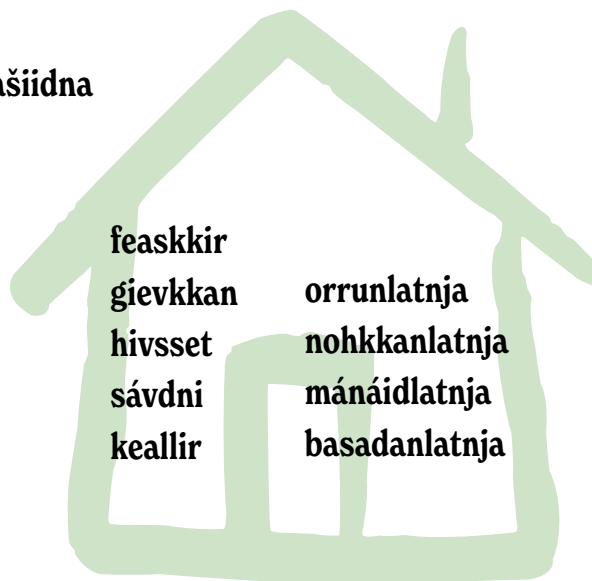
čorget > in/it/ii **čorge**

liikot > in/it/ii **liiko**

Son ii čohkká. Moai ean čorge. Dii ehpel liiko.

uksa	
láse	
beavdi	bassaladdanmašiidna
stuollu	hivssetbeaŋka
televišuvdna	uvdna
soffá	mikrouvdna
lám pá	lihttebassanmašiidna

Netta Onnela, Canva

Hárjehusat

1. Vástit gažaldagaide

Maid sii čorgejit vuosttažin Bireha ruovttus?

Gii čuovvu Konmari-jurddašeami?

Makkár báikkis Yuki orru?

Maid Nihkul dahká go lea suhttan?

2. Sojat vearbaid

čorget

čohkkát

lávét

liikot

3. Jorgal

čorget _____ buktit _____

veahkehit _____ illu _____

dárbbasit _____ boaris _____

diŋga _____ basadanlatnja _____

4. Deavdde heivvolaš veabahámiiguin

Liissá _____ (noavkkuhit II) juohke bearjadaga.

Olgun _____ (muohttat I) garrasit.

Mun _____ (lávét III) lohkat ollu girjjiid.

_____ go (liikot III) don beatnagiidda?

Dii _____ (fertet III) jorgalit dán teavstta suomagillii.

5. Jorgal

Elisa liiko go viessu lea čorgat ja buori ortnegis.

Mun lean dál álgán čuovvut Konmari-jurddašeami ruovttus.

In dieđe nu dárkilit mas das lea sáhka.

Munnje maid lea dehálaš doallat vistti čorgadin.

Sii gerget eahketbeaivve čorgemis ja sohpet, ahte deaivvadit fas čuovvovaš vahkus.

**6. Vállje ovttá sáni sátnelisttus ja čilge dan earáide.
Go čilget dan, ale geavat dan sáni man leat válljen.**

čorget

sirret

novket

ordnet

bassat

bassaladdat

10. Gursa nohká ja lea earrodearv- vuođaid áigi

Dál lea sámegeiela gurssa manjimus deaivvadeapmi. Elisa, Risten, Yuki, Nihkul ja sin oahpaheaddji Biret leat deaivvadan guktii vahkus mánga mánu. Yuki dadjá, ahte šaddá ahkit go ii beasa oaidnit skuvlaskihpáriid šat.

Yuki: Mun váillahišgoadán din. Dii lehpet dál mu ráhkkes ustibat. Maidson mun boahhte vahkus barggan, go in šat oaidnal dinguin?

Biret: Šaddágo dis earáin ahkit?
Váillahehpetgo vahkkosaš deaivvadeamiid?

Elisa, Risten ja Nihkul miedihit, ahte šaddá gal ahkit. Nihkul mielas leamaš somá beassat juohkit vásáhusaid nuorabuiguin.

Nihkul: Mu mielas leamaš hui somá go mii leat ovttas fitnan boradeamen restoránjas ja leat ságastan. Lean maid oahppan čorget dinguin odđa vuogi mielde.

Risten čaimmiha: Mii leat maid čorgen ja gurren Bireha hilduid. Sus lea dál ollu čorgadet viessu go KonMari finai guossis. Amma nu, Biret?

Biret: Juo, nu lea. Mu hildut leat guorusin dál. Dohko sáhhtá fas čohkkegoahtit lasi buriid girjjiid ja eará čappa dávviriid.

Elisa: Biret, itgo don oahppan maidege KonMari-vuogis? Dathan dárkkuhii dan, ahte galgá luohpat dušši diŋggain!

Biret: Ohppen mun! Ieš mun dájun go dajan, ahte sáhhtá fas čohkket lasi diŋggaid. Mu girjehildu leat dál guorus ja viessu lea ráfálaš. Dávvirat, mat mus leat ruovttus, leat hui dárbbaslaččat.

Biret muitala, ahte ii dárbbas leat gurssas go sámasta. Studeanttat čilgejit, makkár vugiid sii leat gávdnan geavahit sámegiela árgabeaivvis.

Yuki: Mun lean geahččan internehtas rávvagiid, mo sáhhtá hárbhallat giela. Okta vuohki lea čállit gávpelistu

sámegillii dahje čállit vissui láhpuid, main lohká gálvvu namma. Mun lean liibmen dakkár láhpuid birra viesu. Dán govassáhtibehtet geahččat, makkár láhput mus leat!

Elisa maid movttáska Yuki gávpelisttus. Viesu son gal ii hálit činjahit bábirláhpuguin, go háliida, ahte ássanviessu lea čorgat. Risten muitala, ahte son lea juo álgočavčča čálligoahtán gávpeláhpuid sámegillii. Dál son áigu čálligoahtit sosiála mediai sámegillii.

Risten: Veháš gal balan jus čálán boastut, de olbmot cuoigugohtet. Lean oaidnán dakkár dáhpáhusaid.

Biret jedde: Don leat oahpahallamin giela. Ii daga maidege jus ii álot deaivva čállit 100 proseantta riektá. Lea baicce dehálaš geavahit sámegiela!

Nihkul fas muitala, ahte son áigu lohkegoahtit girjjiid sámegillii. Álggus oanehis girjjiid, ja maŋná go oahppá lasi, sáhhtá lohkat guhkes girjjiid. Biret lea hui rámis iežas oahppiin go buohkat áigot geavahišgoahtit sámegiela árgabeaivvis.

Sánit

nohkat I	loppua
maŋimuš: maŋimuččat 1	viimeinen
earrodearvvuodat (ml.)	eroterveiset (mon.)
johtu: jođut 1	liikkeessä olo
lea jođus	on käynnissä
guktii	kaksi kertaa, kahdesti
ahkit: ahkidat # ahkidis 2	ikävä
skibir: skihpárat 2	kaveri
šat	enää
váillahit II	ikävöidä, kaivata
seamma	sama, tässä: yhtä
dávjá	usein
ovdal	ennen
ráhkis: ráhkkásat # ráhkes 2	rakas
bissut I	pysyä
lahka	lähellä, lähelle
váibmu: váimmut 1	sydän
-son	-han, -hän
eará	muu, eri
oaidnalit II	nähdä toisensa
vahkkosaš: vahkkosaččat 1	viikottainen
deaivvadit II	tavata
deaivvadeapmi: deaivvadeamit 1	tapaaminen
miedihit II	myöntää
leamaš	(on) ollut
juohkit I	jakaa
vásahus: vásahusat 1	kokemus
nuorra: nuorat 1	nuori
nuorat: nuorabut 1	nuorempi
ovttas	yhdessä
áiggeájanas: -ájanasat 1	ajanviete
vuohki: vuogit 1	tapa
čaimmihit II	naurahtaa
gurret III	tyhjentää
čorgat: čorgadat # čorges 2	siisti
čorgadet: čorgadeappot 1	siistimpi
guossi: guossit 1	vieras

guossis	vieraisilla, kylässä
guorus: gurrosat # guoros 2	tyhjä
čohkket III	koota
čohkkegoahtit I	alkaa koota
oahppat I	oppia
oahppan: oahppamat 2	oppiminen
ohppen	(minä) opin (imperf.)
dárkkuhit II	tarkoittaa
dárkkuhii	tarkoitti (imperf.)
dušši: duššit 1	turha
ieš	itse
dádjut I	taajoa, laskea leikkiä
ráfálaš: ráfálaččat 1	rauhallinen
hui	hyvin, tosi
dárbblaš: dárbblašlaččat 1	tarpeellinen
joatkit I	jatkaa
gaskaneaset	(he) keskenään
hárjehallat I	harjoitella
sámástit II	puhua saamea
astoáigi: -áiggit 1	vapaa-aika
árgabeaivi: -beaivvit 1	arkipäivä
árge: árggat 1	arki
geavahit II	käyttää
interneahtta: interneahtat 1	internet
ráva: rávvagat 2	ohje, neuvo
listu: listtut 1	lista
gávpelistu: -listtut 1	kauppalista
ráhkadit II	tehdä
láhppu: láhput 1	lappu
liibmet III	liimata
lean liibmen	olen liimannut
geahčastit II	katsahtaa
geahčastehket	katsokaa (imperat.)
movttáskit II	innostua
makkár: makkárat 2	millainen
dákkár: dákkárat 2	tällainen
dakkár: dakkárat 2	sellainen, tuollainen
čijahit II	koristella
bábir: báhpárat 2	paperi

ássat I	asua
ássan: ássamat 2	asuminen
ássanviessu: -viesut 1	asuinpaikka
viessu: viesut 1	talo
čállit I	kirjoittaa
sosiála	sosiaalinen
media: mediat 1	media
čakča: čavččat 1	syksy
juoga	jokin
juoidá (gen.-akk)	jotakin
boastut	väärin
ballat I (+lok.)	pelätä
olmmoš: olbmot 3	ihminen
cuoigut I	huomautella
dáhpáhus: dáhpáhusat 1	tapaus, tapahtuma
oahpahallat I	opetella
leat oahpahallamin	olla opettelemassa
oažžut I	saada
muhtimin	joskus, toisinaan
feilet III	tehdä virheitä
ii daga maidege	ei haittaa
deaivat I	osua, sattua
riekta	oikein
dievaslaš: dievaslaččat 1	täydellinen
dievaslaččat	täydellisesti
baicce	sen sijaan
eanet	enemmän
oanehaš: oanehaččat # oanehis 1	lyhyt
lasi	lisää
guhkki: guhkit # guhkes 1	pitkä
rámis: rápmásat # rámes 2	ylpeä
iežas	(hänen) oma
oahppi: oahppit 1	oppilas
buohkat 1 (ml.)	kaikki (ihmiset) (mon.)
boahttveuohta: boahttveuođat 1	tulevaisuus
iežaset	(heidän) oma
eallin: eallimat 2	elämä

Sániid ráhkadeapmi

-goahit, -išgoahit = álgit

čállit I > čállit-**goahit** = álgit čállit

váillahit II > váillah-**išgoahit**

čorget III > čorge-**goahit**

Ságastallan

A: Hei! Mii dutnje gullo?

B: Na hei! Giitu buorre. Mun lean barggus beavit ja eahkedis studeren sámegeiela Sámi oahpahušguovddáža eahketgurssas neahtas. Naba dutnje, mii gullo?

A: Mus ii leat dál bargu, muhto mun ozan oppa áiggi barggu. Ammahan mun beasan ovttá báikái bargojearahallamii.

B: Sávvamis dat lihkosmuvvá! Makkár barggu don ozat?

A: Mun ozan barggu, mas beassá fárret goas nu Sápmaí. Háliidan ássat dakkár sajis gos luondu lea lahka ja bargat albma olgobargguid.

B: Vau! Dat gal orru vuogas. Mun gal in vel dieđe, gos mun ásan viđa jagi geahčen, muhto mun gal háliidivččen mátkkoštit eanet.

A: Mátkkošteapmi lea somá. Mun háliidan mátkkoštit Islándii dahje Kanadai. Doppe leat gáissát ja ráfi.

B: Deháleamos lea, ahte eallimis leat buot bures ja juoga maid bargat.

A: Nuba. Ja, ahte sáhtttá oahppat ođđa áššiid ja niegadiid. Das oazžu fámuidd.

B: Juo. Rinjedallego ja gulahallego vaikko boahtte vahkus?

A: Jua, dat heive. Buori vahkuloahpa. Mokta sámegeiela oahpuide!

B: Giitu! Mun sávan dutnje lihku barggu ohcamii – mun jáhkán don gávnnat velá buori barggu.

A: Giitu olu. Oaidnaleapmaí!

B: Oaidnaleapmaí!

Giellaoahppa

Adjektiivvat

govvidit iešvuodaid: *stuoja dállu, odđa girji*

attribuhtta: *stuoja dállu*

predikatiiva: *Dállu lea stuoris*

Attribuhttan adjektiiva ii soja: *Orun stuoja dálus, hálán libkolaš olbmui.*

Muhtin adjektiivvain lea sierra atribuhttahápmi. Dá muhtun dábálemos tiippat.

Bárrastávval -i

guhkki: guhkit # guhkes

fuotni: fuonit # fuones

ropmi: romit # romes

čeahppi: čeahpit # čeahpes

hálbi: hálbbit # hálbbes

MUHTO

dušši: duššit # dušši

Bárrastávval -a

gievra: gievrat # gievras

jalla: jallat # jallas

Kontrakšuvdna -is

stuoris: stuirát # stuoja

njálggis: njálgát # njálgga

čáppis, čáppat: čábbát # čáppa

finnis: fiidnát # finna

MUHTO

rikkis: riggát # rikkes

Kontrakšuvdna -ái

girjái: girját # girjás

ivdnái: ivdnát # ivdnás

Bárahisstávval -is

boaris: boarrásat # boares

gielis: giellásat # gieles

MUHTO

dimis: dipmásat # dipma

linis: litnásat # litna

Bárahisstávval -as

ođas: ođđasat # ođđa

garas: garrasat # garra

MUHTO

divrras: divrasat # divrras

Bárahisstávval -at: ad

vielgat: vielgadat # vilges

ruoksat: ruoksadat # rukses

čorgat: čorgadat # čorges

Buot adjektiivvain ii leat sierra atribuhttahápmi. Produktiiva *-laš*

-adjektiivvain ii leat sierra atribuhttahápmi:

ilolaš: ilolaččat # ilolaš

ráfálaš: ráfálačča # ráfálaš

Adjektiivva *buorre* sojaheapmi spiehkasta eará adjektiivvain, go dat sodjá attribuhttan dego demonstratiivapronomenat.

nominatiiva	buorre girji	buorit girjjit
gen.-akk.	buori girjji	huriid girjjiid
lokatiiva	buori girjjis	huriin girjjiin
illatiiva	buori girjái	huriide girjjiide
komitatiiva	huriin girjjiin	huriiguin girjjiiguin
essiiva	buorin girjin	

Demonstratiivapronomenat

Sámegiella leat čuovvovaš demonstratiivapronomenat:

dát dát dáppe, hálli lahka

dat generalaš dat, ii geange lahka

diet diet dieppe, guldaleaddji lahka

duot duot duos, masa sáhhtá čujuhit, ii guhkkkin

dot guhkkelis go duot, sáhhtá leat maid hui guhkkkin: doooooot doooooope!

nominatiiva	dat	dat
genetiiva	dan	daid
akkusatiiva	dan	daid
lokatiiva	das	dain
illatiiva	dasa	daidda
komitatiiva	dainna	daiguin
essiiva	danin	danin

Demonstratiivapronomeniin, numerálain ja adjektiivvain *buorre* lea ng. bealkongruensa attribuhttan:

nominatiiva	dat guolli	dat guolit
genetiiva	dan guoli	daid guliid
akkusatiiva	dan guoli	daid guliid
lokatiiva	dan guolis	dain guliin
illatiiva	dan guollái	daidda guliide
komitatiiva	dainna guliin	daiguin guliiguin
essiiva	danin guollin	

Ovttaidlogu lokatiivvas ja illatiivvas demonstratiivapronomen lea genetiivvas, muđui dat lea seamma sajis go váldosátni.

Rekšuvdna

Muhtun sánit gáibidit dihto sadjehámi, dat lea gohčoduvvon **rekšuvdnan**.

Vearbbain dat lea dábálaš, ja mis leamaš guokte rekšuvdnavearbba:
 Son ii liiko **masage**.

liikot + illatiiva

Mun liikon **dutnje**

Nihkul liiko **girjjiide**.

Máret liiko iežas **mánnái**.

ballat + lokatiiva

Mun balan **dus**.

Dii ballabehtet **ledjoniin**.

Mas don balat?

In bala **masge**.

Hárjehusat

1. Predikatiiva vai attribuhhta? Váilje rivttes hámi

Biila lea _____ (ruoksat, rukses)

Leago dus _____ sihkkel? (ođas, ođđa)

Attán dutnje rásiid. (čáppis, čáppa)

Logan jo _____ girjjiid sámegillii. (guhkki, guhkes)

Mátki ruoktot ii leat _____ muhto _____ .
(guhkki, guhkes; oanehaš, oanehis)

2. Sojat addon demonstratiivapronomena

_____ girji lea hui miellagiddevaš (dát)

_____ stobus ii sáhte gal orrut. (duot)

_____ mánáiguin lea suohtas stoahkat. (dat)

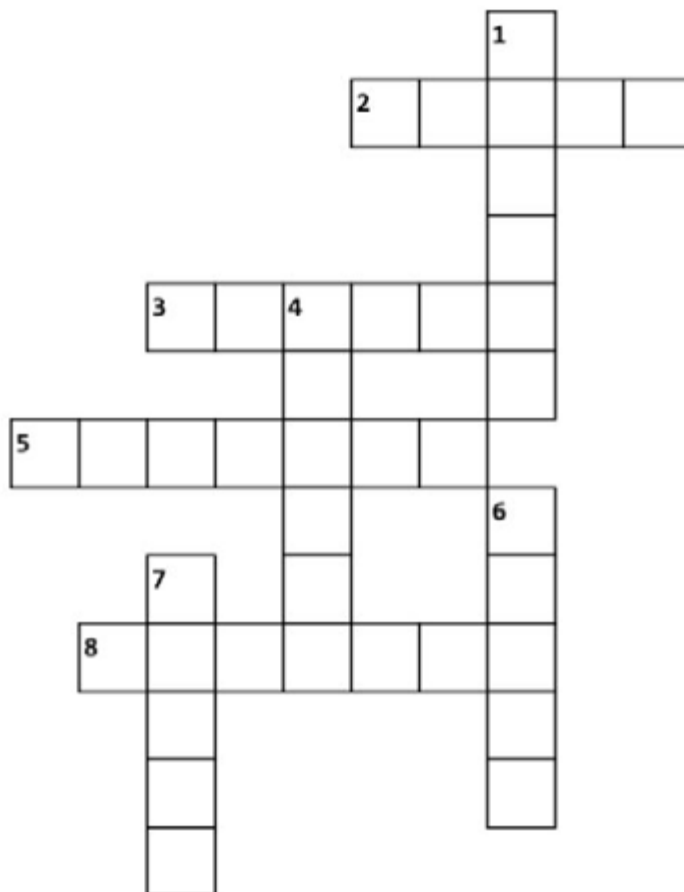
Áiggutgo borrat _____ njálgosiid áibbas okto? (diet)

4. Oza attribuhtahámiid. Riekkis.

čáppa	čorges	guorus	oanehis
guhkki	unni	johtilis	vielgat
suohtas	somás	jálus	garas
dimis	asehis	čeahpes	ropmi
buhtis	árgi	rukses	fiskes

3. Deavdde vuoste

1. sierra
2. hárve
3. boaris
4. oahpaheaddji
5. guhkki
6. dehálaš
7. gidđa
8. vuosttas

5. Čále cealkagiid. Geavat attribuhtahámi.

ruoná

somá

váttis

ruškat

láiki

6. Čále vihtta cealkaga.

Geavat cealkagiin 10. kapihttala sátnelisttu sániid.

7. Jorgal

Sámegiela gursas lea maŋimus vahkku jođus.

Mo don sáhtát árgabeaivvis geavahit sámegiela, jus don orut guhkkin Sámis.

Mo sáhtta hárhallat sámegiela olgoriikkas?

Dál son áigu čálligoahtit sosiála mediai sámegillii.

Ii daga maidege jus ii álot deaivva čállit čuođi proseantta riehta.

Mii sávvat, ahte don it heaitte sámegiela lohkamis!

8. Čále vihtta cealkaga, main geavahat demonstratiivapronomeniid.

Giellaoahpa čeahkkáigeassu

Dássemolsašupmi

Sámegielas lea dássemolsašupmi, ja das leat golbma dási: geanohis dássi (CI), gievrras dássi (CII) ja guhkkun gievrras dássi (CIII). Nomeniin (substantiivvat, adjektiivvat, numerálat) ja bárrastávval veardbain lea dássemolsašupmi, mii oidno sániid sojaheamis.

Dássi CIII lea álo gievra.

Dássi CII sáhhtá leat gievra dahje geanoheapme.

Dássi CI lea álo geanoheapme.

Tiipa 1

Tiippas 1 leat dakkár dáhpáhusat, main leat dábálaččat buot golbma dási oidnosis. Konsonántagemináhtat leat gievrrabut go ovttaskas konsonánttat. Girjegielas ja danin maid dán oahppamateriálas tiipa 1.1 dássi CIII ii leat merkejuvvon.

1.1

x'x: xx: x

f'f: ff: f

l'l: ll: l

m'm: mm: m

n'n: nn: n

ŋ'ŋ: ŋŋ: ŋ

r'r: rr: r

s's: ss: s

v'v: vv: v

jáf'fu: jáffut, gáffe: gáfet

ul'u: ullut, dállu: dálut

cum'má: cummát, namma: namat

bean'na: beannat, mánná: mánát

haŋ'ŋá: haŋŋát, maŋŋu: maŋŋut

skier'ru: skierrut, muorra: muorat

bus'sá: bussát, miessi: miesit

láv'vu: lávvut, suovva: suovat

Spiránttain *đ* ja *Ƨ* leat dušše CII ja CI

đđ: *đ* ridđu: ridut
ƧƧ: *Ƨ* Ruotta: Ruota

CIII	CII	CI
bus'sá	bussát	
	geassi	geasit
u'l'u	ullut	
	dállu	dálut

1.2

Tiipii 1.2 gullet garra klusiillat (k, p, t) ja affrikáhtat (č, c), mat leat tiipa hxx: hx: y. Dan dihte dássemolsašumi vuosttas njuolggadus lea:

Njuolggadus 1:
h ii leat konsonánta!

Dat ii váikkut dássemolsašupmái.

hxx: hx: y

hkk: hk: g veahkki: veahkit, vuohki: vuogit
htt: ht: *đ* Máhtte: Máhtet, giehta: giedat
hpp: hp: b vuohppa: vuohpat, lohpi: lobit
hcc: hc: z fáhcca: fáhcat, čáhci: čázit
hčč: hč: ž áhčči: áhčit, geahči: geažit

CIII	CII	CI
áhčči	áhčit	
	čáhci	čázit
Máhtte	Máhtet	
	giehta	giedat

Tiipa 2

Tiipa guokte guoská dušše klusiila- ja affrikáhhtagemináhtaide. Dušše guokte dási leat oidnosis (CIII: CII). Čuoddjilis gemináhtta lea gievrrat go čuojohis gemináhtta.

xx: yy

bb:pp

gg: kk

dd: tt

žž: čč

zz: cc

oabbá: oappát

jeaggi: jeakkit

gáddi: gáttit

loažži: loaččit

gazza: gaccat

Njuolggadus 2:
Čuoddjil vuoitá
čuojaheame!!

CIII	CII
gazza	gaccat
jeaggi	jeakkit
oabbá	oappát
loažži	loaččit

Tiipa 3

Tiipa golbma lea stuorimus ja sisttisoallá guovtti sierra konsonántta konsonántaguovddáža. Vuodđonjuolggadus jovkui lea čuovvovaš: jos konsonántaguovddáža 1. konsonánta šaddá duppal, de dásii gievru. Jos 2. konsonánta šaddá duppal, de dásii geanohuvvá.

3.1

xy: xy

xy: xyy

ddj: dj: j

llj: lj: ljj

áddjá: ádját, vuodja: vuojat

viellja: vieljat, viljjit (ml.)

nnj: nj

đb: đbb

đg: đgg

đv: đvv

mannji: manjit

beađbi: beađbbit

geađgi: geađggit

báđva: báđvvat

ib: ibb	niibi: niibbit
ic: icc	gáica: gáiccat
id: idd	báidi: báiddit
if: iff	riifu: riiffut
ig: igg	áigi: áiggit
ihl: ihll	máihli: máihllit
ihm: ihmm	duihmi: duihmmit
ihn: ihnn	čáihni: čáihnnit
ik: ikk	láiki: láikkit
il: ill	biila: biillat
ip: ipp	biipu: biipput
ir: irr	leaira: leairrat
is: iss	gáisá: gáissát
it: itt	áiti: áittit
iv: ivv	váivi: váivvit
lb: lbb	holbi: holbbit
ld: ldd	šaldi: šalddit
lf: lff	skuolfi: skuolffit
lg: lgg	álgu: álggut
lk: lkk	mielki: mielkkit
lp: lpp	stoalpu: stoalpput
ls: lss	soalsi: soalssit
lt: ltt	sálti: sálttit
lv: lvv	balva: balvvat
mb: mbb	bumbá: bumbbát
mp: mpp	gumpe: gumppet
nd: ndd	gánda: gánddat
nž: nžž	stánži: stánžžit
ŋg: ŋgg	máŋga: máŋggat
ŋk: ŋkk	báŋku: báŋkkut
rb: rbb	árbi: árbbit
rc: rcc	vierca: vierccat
rč: rčč	skurču: skurččut
rd: rdd	veardi: vearddit
rf: rff	márfi: márffit
rg: rgg	árga: árggat
rj: rjj	muorji: muorjjit
rk: rkk	mearka: mearkkat

Njuolggadus 3:
i lea konsonánta!!

rp: rpp	árpu: árpput
rs: rss	bursa: burssat
rš: ršš	morša: morššat
rt: rtt	barta: barttat
rv: rvv	árvu: árvvut
rž: ržž	gorži: goržžit
sk: skk	gaska: gaskkat
sm: smm	bisma: bismmat
st: stt	gastit: gasttánt
šk: škk	ruški: ruškkit
šm: šmm	šušmi: šušmmit
šp: špp	rušpi: rušppit
tk: tkk	mátki: mátkkit
tm: tmm	fátmi: fátmmit
vd: vdd	lávdi: lávddit
vg: vgg	dávgi: dávggit
vhl: vhll	skávhli: skávhllit
vj: vjj	čoavji: čoavjjit
vl: vll	návli: návllit
vk: vkk	lávki: lávkkit
vp: vpp	gávpi: gávppit
vr: vrr	jávri: jávrrit
vz: vzz	sávza: sávzzat
vž: vžž	guovža: guovžžat

CIII	CII	CI
viellja	vieljat	
gievra	gievrrat	
árpu	árpput	
áddjá	ádját	
	vuodja	vuojat

Dán tiipii gullet maid golmma konsonántta guovddážat.
Maid dain manimus konsonánta šaddá duppal.

xyz: xyzz

isk: iskk	Duiska: Duiskka
ist: istt	vuostá: vuosttát
mšk: mškk	limsku: limskkut
mšk: mškk	limšku: limškkut
nst: nstt	goansta: goansttat
rst: rstt	Girste: Girsttet
stm: stmm	ástmá: ástmmát
vsk: vskk	hávski: hávskkit
vst: vstt	návstu: návsttut

3.2

Tiippas 3.2 vuosttas konsonántta kvalitehtta nuppástuhtá, muhto nubbi konsonánta šaddá duppal dego tiippas 3.1

xy: zyy

xyâ: zyââ

kc: vcc	lákca: lávccat
kč: včč	čakča: čavččat
ks: vss	uksa: uvssat
kst: vstt	teaksta: teavsttat
kt: vtt	gákti: gávttit

CIII	CII
uksa	uvssat
gákti	gávttit
teaksta	teavsttat

Tiipa 4

Tiipa 4 guoská nasáلكonsonánttaide (m, n, ŋ) . Nasáلكonsonánttain leat golbma dási ja davvisámegielas dat lávejit oažžut klusiilla baldii. Guovtti konsonántta guovddážiin lea seammálagan dilli go tiippas 2: čuoddjilis klusiila (b, d, g) lea gievrrat go čuojoheapme (p, t, k)

4.1

xy: zy: y

bm: pm: m biebmu: biepmut, liepma: liemat
dn: tn: n eadni: eatnit, sátni: sánit
dnj: tnj: nj boadnji: boatnjit, botnjat: bonjan
gŋ: kŋ: ŋ duogŋat: duokŋan, jokŋa: joŋat

r + nasála: (m, n, ŋ)

rbm: rpm čorbma: čorpmat
rdn: rtn bárdni: bártnit
rdnj: rtnj skurdnji: skurtnjit
rgŋ: rkŋ goargŋut: goarkŋun

CIII	CII	CI
duokŋat	duoŋan	
	jokŋa	joŋat
biebmu	biepmut	
	hápmi	hámit
eadni	eatnit	
	sátni	sánit
	botnjat	bonjan
boadnji	boatnji	
skurdnji	skurtnjit	

4.2**i/v/l + nasála**

ibm: imm	áibmu: áimmut
idn: inn	liidni: liinnit
igŋ: iŋŋ	vuoigŋa: vuoiŋŋat
lbn: lmm	albmi: almmmit
ldn: lnn	suoldni: suolnnit
lgŋ: lŋŋ	algŋa: alŋŋat
vdn: vnn	sávdni: sávnnit
vdnj: vnnj	sávdnji: sávnnjit

CIII	CII
čalbmi	čalmmmit
suoldni	suolnnit
vuoigŋa	vuoiŋŋat
gievdni	gievnnit

Vokálat

Diftongga njuolgan

Stávvalat váikkuhit nuppi nubbái: nuppi stávvala vokála sáhtta njulget vuosttas stávvala diftongga. Maid máksá diftongga njuolgan? Dat máksá dan ahte diftongga nubbi vokála gahččá eret ja vuosttas vokála guhkku (gohčoduvvo maid diftongga oatnun).

-ui nuppi stávvalis njulgesta vuosttas stávvala diftongga dušše **gievrras dásis!!**

viessu > vissui, muhto **viesuide**

-ii nuppi stávvalis njulgesta diftongga **álo**

nieida > niidii

guolli > guliide

Nomenat

Bárrastávval nomenat

Bárrastávval nomenat

gir-ji: girj-ji < guokte stávvala > bárrastávval:

nominatiivvas gievrvas dássi, genetiiva-akkusatiivvas geanohis dássi.

sáp-me-laš: **sáp-me-lač-ča** < njeallje stávvala > bárrastávval

ovttaidlohku

nominatiiva	giella	muorji	viessu	mánná	reive	reŋko
gen.-akk.	giela	muorjji	viesu	máná	reivve	reŋkko
lokatiiva	gielas	muorjjis	viesus	mánás	reivves	reŋkkos
illatiiva	gillii	muorjái	vissui	mánnái	reivii	reŋkui
komitatiiva	gielain	murjjiin	viesuin	mánáin	reivviin	reŋkkuin
essiiva	giellan	muorjin	viessun	mánnán	reiven	reŋkon

máŋggaidlohku

nominatiiva	gielat	muorjjit	viesut	mánát	reivvet	reŋkkot
gen.-akk.	gielaid	murjjiid	viesuid	mánáid	reivviid	reŋkkuid
lokatiiva	gielain	murjjiin	viesuin	mánáin	reivviin	reŋkkuin
illatiiva	gielaide	murjjiide	viesuide	mánáide	reivviide	reŋkkuide
komitatiiva	gielaiguin	murjjiiguin	viesuiguin	mánáiguin	reivviiguin	reŋkkuiguin
essiiva	giellan	muorjin	viessun	mánnán	reiven	reŋkon

Bárahisstávval nomenat

num-mir: **num-mi-ra** < golbma stávvala (gen.-akk.) > bárahisstávval, ii dássemolsašupmi
 báh-ča: **báhč-ča-ga** < golbma stávvala (gen.-akk.) > bárahisstávval, dássemolsašupmi:
 nominatiivvas geanohis dássi, genetiiva-akkusatiivvas gievrras dássi

ovttaidlohku

nominatiiva	nummir	beana	čorgat
gen.-akk.	nummira	beatnaga	čorgada
lokatiiva	nummiris	beatnagis	čorgadis
illatiiva	nummirii	beatnagii	čorgadii
komitatiiva	nummiriin	beatnagiin	čorgadiin
essiiva	nummirin	beanan	čorgadin

máנגgaidlohku

nominatiiva	nummirat	beatnagat	čorgadat
gen.-akk.	nummiriid	beatnagiid	čorgadiid
lokatiiva	nummiriin	beatnagiin	čorgadiin
illatiiva	nummiriidda	beatnagiidda	čorgadiidda
komitatiiva	nummiriiguin	beatnagiiguin	čorgadiiguin
essiiva	nummirin	beanan	čorgadin

Kontrakšuvdnanomenat

boazu: **boh**-**co** < guokte stávvala, muhto genetiiva-akkusatiivvas (guhkkun) gievrras dássi > kontrakšuvdna. Máddagis dušše -o dahje á, dego olmmoš: **olbmo** dahje bálggis: **bál-gá**

ovttaidlohku

nominatiiva	boazu	bálggis
gen.-akk.	bohcco	bálgá
lokatiiva	bohccos	bálgás
illatiiva	bohccui	bálgái
komitatiiva	bohccuin	bálgáin
essiiva	boazun	bálggisin

mággaidlohku

nominatiiva	bohccot	bálgát
gen.-akk.	bohccuid	bálgáid
lokatiiva	bohccuin	bálgáin
illatiiva	bohccuide	bálgáide
komitatiiva	bohccuiguin	bálgáiguin
essiiva	boazun	bálggisin

Pronomenat

Demonstratiivapronomenat

Sámegiella leat čuovvovaš demonstratiivapronomenat:

- dát dát dáppe, hálli lahka
 dat generalaš dat, ii geange lahka
 diet diet dieppe, guldaleaddji lahka
 duot duot duos, masa sáhhtá čujuhit, ii guhkkin
 dot guhkkelis go duot, sáhhtá leat maid hui guhkkin: doooooot doooooope!

nominatiiva	dat	dat
genetiiva	dan	daid
akkusatiiva	dan	daid
lokatiiva	das	dain
illatiiva	dasa	daidda
komitatiiva	dainna	daiguin
essiiva	danin	danin

Demonstratiivapronomeniin, numerálain ja adjektiivvain buorre lea ng. bealkongruenssa attribuhttan:

nominatiiva	dat guolli	dat guolit
genetiiva	dan guoli	daid guliid
akkusatiiva	dan guoli	daid guliid
lokatiiva	dan guolis	dain guliin
illatiiva	dan guollái	daidda guliide
komitatiiva	dainna guliin	daiguin guliiguin
essiiva	danin guollin	

Ovttaidlogu lokatiivvas ja illatiivvas demonstratiivapronomen lea genetiivvas, muđui dat lea seamma sajis go váldosátni.

Gažaldatpronomen

MII

sadji	ovttaidlohku	máŋggaidlohku
nominatiiva	mii	mat
genetiiva- akkusatiiva	man, maid	maid
lokatiiva	mas	main
illatiiva	masa	maidda
komitatiiva	mainna	maiguin
essiiva	manin	

FUOM!
Mii **girjjiid**?

GII

sadji	ovttaidlohku	máŋggaidlohku
nominatiiva	gii	geat
genetiiva- akkusatiiva	gean	geaid
lokatiiva	geas	geain
illatiiva	geasa	geaidda
komitatiiva	geainna	geaiguin
essiiva	geanin	

FUOM!
Gii **Máhtiid**?

Persovdnapronomenat

nominatiiva	genetiiva- akkusatiiva	lokatiiva	illatiiva	komitatiiva
mun	mu	mus	munnje	muinna
don	du	dus	dutnje	duinna
son	su	sus	sutnje	suinna
moai	munno	munnos	munnuide	munnuin
doai	dudno	dudnos	dudnuide	dudnuin
soai	sudno	sudnos	sudnuide	sudnuin
mii	min	mis	midjiide	minguin
dii	din	dis	didjiide	dinguin
sii	sin	sis	sidjiide	singuin

Vearbbat

Vearbbat sodjet golmma logus:

ovttaidlogus (ol.), guvttiidlogus (gl.) ja máhggaidlogus (ml.).

Vearbbat leat bárrastávvalat, bárahistávvalat ja kontrakšuvnnat.

Dušše bárrastávvalvearbbain lea dássemolsašupmi.

Bárrastávval vearbbat

Bárrastávval vearbbain lea dássemolsašupmi. Daid infinitiivahámi gehčosat leat **-at**, **-it** dahje **-ut**. Ovttaidlogu 1. ja 2. persovnnas ja biehttalanhámis geanohis dássi, muđui álo gievras dássi.

persovdna	mannat	boahtit	goarrut
mun	manan	boadán	goarun
don	manat	boadát	goarut
son	manná	boahtá	goarru
moai	manne	bohte	gorro
doai	mannabeahhti	boahhtibeahhti	goarrubeahhti
soai	mannaba	boahhtiba	goarruba
mii	mannat	boahtit	goarrut
dii	mannabehtet	boahhtibehtet	goarrubehtet
sii	mannet	bohtet	gorrot
in/it/ii (biehttal.)	mana	boade	goaro

Bárahisstávval vearbbat

Bárahisstávval veorbain ii leat dássemolsašupmi ja daid infinitiivahámi geažus lea álo *-it*.

persovdna	muitalit	háliidit	geahčastit
mun	muital-an	háliid-an	geahčast-an
don	muital-at	háliid-at	geahčast-at
son	muital-a	háliid-a	geahčast-a
moai	muital-etne	háliid-etne	geahčast-etne
doai	muital-eahppi	háliid-eahppi	geahčast-eahppi
soai	muital-eaba	háliid-eaba	geahčast-eaba
mii	muital-it	háliid-it	geahčast-it
dii	muital-ehpet	háliid-ehpet	geahčast-ehpet
sii	muita-lit	háliid-it	geahčast-it
in/it/ii (biehttal.)	muital	háliit	geahčas

FUOM! Sáni loahpas sáhttet leat dušše *t*, *s* ja *š*: *in háliit, háleštit* > *in háleš, veahkehit* > *in veahket*

Maid vearba *leat* ja biehttanvearba gullet bárahisstávval veorbaid jovkui.

LEAT

mun leat	moai letne	mii leat
don leat	doai leahppi	dii lehpēt
son lea	soai leaba	sii leat

Biehttanvearba

mun in	moai ean	mii eat
don it	doai eahppi	dii ehpet
son ii	soai eaba	sii eai

Kontrakšuvdnavearbbat

Infinitiiva **-át**, **-et** dahje **-ot**. Kontrakšuvdnavearbbain leat guokte máddaga, vokálamátta ja konsonántamátta, man konsonánta álo **-j-**. Dain ii leat goit dássemolsašupmi.

persovdna	čohkkát	čorget	liikot
mun	čohkká-n	čorge-n	liiko-n
don	čohkká-t	čorge-t	liiko-t
son	čohkká	čorge	liiko
moai	čohkkáj-etne	čorgej-etne	liikoj-etne
doai	čohkká-beahhti	čorge-beahhti	liiko-beahhti
soai	čohkká-ba	čorge-ba	liiko-ba
mii	čohkká-t	čorge-t	liiko-t
dii	čohkká-behtet	čorge-behtet	liiko-behtet
sii	čohkkáj-it	čorgej-it	liikoj-it
in/it/ii (biehttal.)	čohkká	čorge	liiko

Adjektiivvat

Adjektiivvaid iešvuodát:

- govvidit iešvuodáid: *stuorra dállu, odđa girji*
- dábaleamos sajit attribuhtta: *stuorra* dállu ja predikatiiva: *Dállu lea stuoris*
- Attribuhttan adjektiiva ii soja: *Orun stuorra* dálás, *hálan libkolaš olbmui*.

Dihto adjektiivvain lea sierra attribuhttahápmi. Attribuhttahápmi lea jogo seammá go nominatiiva dahje dan loahpas lea *-a* dahje *-s*.

Dá muhtun dábálepmosat leat juhkkoujvon joavkkuide.

Bárrastávval -i

guhkki: guhkit # guhkes
fuotni: fuonit # fuones
ropmi: romit # romes
čeahppi: čeahpi # čeahpes
hálbi: hálbbi # hálbbes

MUHTO

dušši: dušši # dušši

Bárrastávval -a

gievra: gievrat # gievras
jalla: jallat # jallas

Bárahisstávval -is

boaris: boarrásat # boares
gielis: giellásat # gieles

MUHTO

dimis: dipmásat # dipma
linis: litnásat # litna

Bárahisstávval -as

odas: odđasat # odđa
garas: garrasat # garra

MUHTO

divrras: divrasat # divrras

Bárahisstávval -at: -ad-

vielgat: vielgadat # vilges
ruoksat: ruoksadat # rukses
čorgat: čorgadat # čorges

Kontrákšuvdna -is:

stuoris: stuorrát # stuorra
njálggis: njálgát # njálgga
čáppis, čáppat: čábbát # čáppa
finnis: fiidnát # finna

MUHTO

rikkis: riggát # rikkes

Kontrákšuvdna -ái

girjái: girját # girjás
ivdnái: ivdnát # ivdnás

Buot adjektiivvain ii leat sierra attribuhttahápmi.

Produktiiva *-laš* -adjektiivvain ii leat sierra attribuhttahápmi: *ilolaš: ilolačcat # ilolaš*

Sánit

Giellaoahpa tearpmat

adjektiiva: adjektiivvat (adj.) 1	adjektiivi
advearba: advearbbat (adv.) 1	adverbi
affrikáhtta: affrikáhtat 1	affrikaatta (= č, c, z, ž)
attribuhtta: attribuhta (attr.) 1	attribuutti
akkusatiiva: akkusatiivva 1	akkusatiivi
bárahisstávval: -stávvalat 2	paritontavuinen
bárrastávval: stávvalat 2	parillistavuinen
biehttanvearba: -vearbbat 1	kieltoverbi
biehttanhápmi: -hámi (biehttal.) 1	kieltomuoto
biehttalepmi: biehttaleami 1	kielto
cealkka: cealkagat 2	lause
čuoddjil: čuoddjilat # čuoddjilis 2	soinnillinen
čuojoheapme: čuojoheamet # čuojohis 1	soinniton
dássemolsašupmi: dássemolsašumit 1	astevaihtelu
dássemolsašuddan: dássemolsašuddamat 2	astevaihtelu
dássi: dásit 1	taso, aste
diftonga: diftonggat 1	diftongi
dovddaldat: dovddaldagat 1	tunnus
essiiva: essiivvat (ess.) 1	essiivi
gažaldat: gažaldagat 2	kysymys
gažaldatpronomen: -pronomenat 2	kysymyspronomini
gažaldatsátni: -sánit 1	kysymyssana
geanoheapme: geanoheamet # geanohis 1	heikko
geanohis dássi 1	heikko aste
geanohuvvat I	heikentyä
geažus: gehčosat 2	pääte
gemináhtta: gemináhtat 1	geminaatti (= kaksoiskonsonantti)
genetiiva: genetiivvat 1	genetiivi
gievra: gievrat # gievras 1	vahva
gievrat: gievrabut 1	vahvempi
gievras dássi 1	vahva aste
gievrut I	vahvistua
guhkkun gievras dássi 1	pidentynt vahva-aste, ylipitkä aste
guvttiidlohku: -logut (gl.) 1	kaksikko

hábmēt III	muodostaa
illatiiva: illatiivvat (ill.) 1	illatiivi
imperatiiva: imperatiivvat (imperat.) 1	imperatiivi (= käskymuoto)
infinitiiva: infinitiivvat (inf.) 1	infinitiivi
interrogatiivapronomen: -pronomenat 2 kysymyspronomini)	interrogatiivipronomini (=
jietnadit II	ääntää
jietnadanráva: rávvagat 2	ääntämisohe
jietnadeapmi: jietnadeamit 1	ääntäminen
klusiila: klusiillat (klus.) 1	klusiili (= k, p, t ja g, b, d)
komitatiiva: komitatiivvat (kom.) 1	komitatiivi
konditionála: konditionálaš (kond.) 1	konditionaali
konnegatiiva: konnegatiivvat (konn.) 1	konnegatiivi (= kieltomuoto)
konnegatiivahápmi: -hámit 1	konnegatiivimuoto
konsonánta: konsonánttat 1	konsonantti
konsonántaguovddáš: -guovddážat 2	konsonanttikeskus
kontrakšuvdna: kontrakšuvnnat 1	supistuma
laktapartihkal: -partihkkalat 2	liitepartikkeli
-loahpasaš: -loahpasaččat 1	-loppuinen
lokatiiva: lokatiivvat (lok.) 1	lokatiivi
máŋggaidlohku: -logut (ml.) 1	monikko
mátta: máddagat 2	vartalo
nasála: nasálat 2	nasaali (= m, n, ŋ)
njuolggadus: njuolggadusat 1	sääntö
nomen: nomenat 2	nomini (= substantiivi, adjektiivi, pronomini, numeraali)
numerála: numerálat 1	numeraali (= lukusana)
nominatiiva: nominatiivvat (nom.) 1	nominatiivi
objekta: objeavttat 1	objekti
ovttaidlohku: -logut (ol.) 1	yksikkö
partihkal: partihkkalat 2	partikkeli
persovdna: persovnnat (pers.) 1	persoona
predikatiiva: predikatiivvat 1	predikatiivi
pronomen: pronomenat (pron.) 2	pronomini
ráhkadit II	rakentaa, muodostaa
ráhkadeapmi: ráhkadeamit 1	rakentaminen, muodostaminen
rekšuvdna: rekšuvnnat 1	rektio
sáttni: sánit 1	sana

soadjit I	taipua
soggevokála: -vokálat 2	vartalovokaali
sojahit II	taivuttaa
sojaheapmi: sojaheami 1	taivutus
stávval: stávvalat 2	tavu
subjeakta: subjeavttat (subj.) 1	subjekti (= tekijä, olija)
váldovearba: -vearbbat 1	pääverbi
vearba: vearbbat 1	verbi
vokála: vokálat 2	vokaali
vokálaguovddáš: -guovddážat 2	vokaalikeskus = ensi tavun vokaali / diftongi
vuodđohápmi: -hámit 1	perusmuoto

Sátnelistu

A

addit I	antaa
adnongálvvuid gávpi: gávppit 1	käytettyjen tavaroiden kauppa, kirpputori
ađa: ađđamat 2	ydin, luuydin
ahkit: ahkidat # ahkidis 2	ikävä
ahte	että
ain	yhä, vielä
ala	päälle
albmaláhkái	oikeasti
alccen	itselleni
alde	päällä
algŋa: alŋŋat 1	ien
almmái: albmát 3	mies
almmustuvvat I	ilmestyä
lea almmustuvvan	on ilmestynyt
amerihkálaš: amerihkálaččat 1	amerikkalainen
amma	eikö
amma nu	eikö niin
ammahan	eiköhän
ammal	eiköhän
Anár: Anára 2	Inari
anárašgiella 1	inarinsaame
animašuvdna: animašuvnnat 1	animaatio
arába: arábat 1	arabi
arábagiella: -gielat 1	arabian kieli
arábalaš: arábalaččat 1	arabialainen
arvi: arvvit 1	sade
arvit I	sataa
aspárggus: aspárgosat 2	parsa
aspárggusgáhkku: -gáhkut 1	parsapiirakka
astoáigi: astoáiggit 1	vapaa-aika
atnit I	käyttää
Avvil: Avvila 2	Ivalo

Á

áddjá: ádját 1	isoisä, pappa
áddjut: áddjubat 2	lapsenlapsi isoisälle
ádjánit II	viipyä
áhčči: áhčit 1	isä
áhkkilsámegiella: -gielat 1	akkalansaame
áhkku: áhkut 1	isoäiti, mummo
áhkkut: áhkkubat 2	lapsenlapsi isoäidille
áibbas	aivan
áidna	ainoa
áiggeájanas: áiggeájanasat 1	ajanviete
áigi: áiggit 1	aika
áigut I	aikoa
álbmotbeaivi: -beaivvit 1	kansallispäivä
álggahit II	aloittaa
álgogursa 1	peruskurssi
álgu: álggut 1	alku
álki: álkit # álkes 1	helppo
álo, álot	aina
álohii	aina
ándagassii	anteeksi
árbevirolaš: árbevirolaččat 1	perinteinen
árga: árggat 1	arki
árgabeaivi: -beaivvit 1	arkipäivä
árgtalaš: árgtalaččat 1	arktinen
ássan: ássamat 2	asuminen
ássanviessu: -viesut 1	asuinpaikka
ássat I	asua
áššedovdi: -dovdit 1	asiantuntija
ášši: áššit 1	asia
ávki: ávkkit 1	apu
ávvdit II	juhlia, viettää

B

-ba, -bat	-pa
badjel	yli
bajálaš: bajálaččat 1	jälkiruoka
bajás	ylös
ballat (+lok.) I	pelätä
balvagovččas: -gokčasat 2	pilvisyys, pilvipeite
balvái: balvát 3	pilvinen
bargat I	tehdä, työskennellä
leat bargamin	olla tekemässä
bargojearahallan: -jearahallamat 2	työhaastattelu
bargu: barggut 1	työ
basadanlatnja: -lanjat 1	pesuhuone
basaldat: basaldagat 2	moppi, luuttu
bassaladdat I	pestä pyykkiä
bassat I	pestä
bábir: báhpárat 2	paperi
báhcit I	jäädä
báhkas: báhkkasat # báhkka 2	kuuma
báidi: báiddit 1	paita
báiki: báikkit 1	paikka
báitit I	paistaa (auringosta)
bálggis: bálgát 3	polku
bálkestit II	heittää
bárdni: bártnit 1	poika
báze!	jää!
beaivi: beaivvit 1	päivä
beaivváš: beaivvážat 2	aurinko
beal	puoli
bealde	puolella
beallái	puolelle
bealli: bealit 1	puoli
beallji: bealjit 1	korva
bealljebilttut (ml.) 1	kuulokkeet (mon.)
beana: beatnagat 2	koira
bearaš: bearrašat 2	perhe
beare	tässä: ihan

bearjadat: bearjadagat 1	perjantai
beassat I	päästä
beavdebálvá: beavdebálvvát 1	tarjoilija
beavdi: beavddit 1	pöytä
belohahkii jalahas/balvái	puolipilvinen
beroštit II	kiinnostaa
bidjat I	laittaa, panna
(mun) bidjen	(minä) laitoin, panin (imperf.)
biebmu: biepmut 1	ruoka
biedġanit II	mennä rikki
biegga: biekkat 1	tuuli
bieggat I	tuulla
biergobullá: -bullát 1	lihapulla
biergoláibi: -láibbit 1	lihavoileipä
biergu: bierggut 1	liha
bihtánsámegiella: -gielat 1	piitimensaame
bihttá: bihtát 1	pala, kappale
biila: biillat 1	auto
birra	ympäri, ympäriltä
bissut I	pysyä
bivnnut: bivnnuhat # bivnnuhis 2	suosittu
bivttas: biktasat 2	vaate
bivval: bivvalat 2	lauha
blogga: bloggat 1	blogi
boadnji: boatnjit 1	aviomies
boahtit I	tulla
boadán	tulen
bođiidet	te tulitte
boahtte	tuleva, ensi
boahttevuohta: boahttevuodat 1	tulevaisuus
boaris: boarrásat # boares 2	vanha
boastut	väärin
boazodoallu: -doalut 1	poronhoito
boazu: bohccot 3	poro
bohkosit II	naurahtaa
bohtás: bohtásat 2	peruna
boradeamen	syömässä
boradit II	aterioida

borga: borggat 1	pyry, tuisku
borgemánnu: borgemánut 1	elokuu
borramuš: borramušat 1	syötävä, ruoka
borrat I	syödä
bosodit II	puhaltaa
bossut I	puhaltaa
botnjat I	vääntää, kääntää
bruvsa: bruvssat 1	limsa
buđet: buđehat 2	peruna
buđetnjuvddus: -njuvdosat 2	perunamuusi
buhtis: buhtásat # buhtes 2	puhdas
buktit I	tuottaa
bullá: bullát 1	pulla
buohkat 1 (ml.)	kaikki (ihmiset) (mon.)
buohta	vastapäätä, kohdalla
buolaš: buollašat 2	pakkanen
buorastahttin: buorastahttimat 2	tervehtiminen
buorastahttit I	tervehtiä
buoremus: buoremusat 1	paras
buoret: buorebut 2	parempi
buorre: buorit 1	hyvä
buot	kaikki
bures	hyvin
bures	hyvin
Bures!	Terve
burgit I	purkaa
bussá: bussát 1	kissa
busse: busset 1	bussi
buvssat (ml.) 1	housut (mon.)

C

cealkka: cealkagat 2	lause
ciellat I	haukkua (koira)
cuoigut I	huomautella
cuoŋománnu: -mánut 1	huhtikuu

Č

čada	läpi
čakča: čavččat 1	syksy
čakčamánnu: -mánut 1	syyskuu
čaimmihit II	naurahtaa
čábbát	kauniisti
Čáhcesuolu: -sullot 3	Vesisaari
čáhci: čázit 1	vesi
čákŋalit II	mennä sisään nopeasti
čákŋat I	tulla (sisään), kömpiä
čállit I	kirjoittaa
lea čállán	on kirjoittanut
čáppis: čábbát # čáppa 3	kaunis
čeahci: čezit 1	setä (isän nuorempi veli)
čeahcit: čeahcibat 2	vanhemman veljen lapsi (isänsä nuoremmalle veljelle)
Čeavetjávri: -jávrrit 1	Sevettijärvi
čilget III	kertoa, selittää
činjahit II	koristella
čoalkkuhit II	koputtaa
čoaskáset (komp.)	viileämpi, kylmempi
čoaskkis: čoaskásat # čoaska 2	viileä
čoaskut I	viiletä, kylmetä
čohkkát III	istua
čohkkedit II	istuutua
čohkkegoahtit I	alkaa koota
čohkket III	koota
čorgadet: čorgadeappot 1	siistimpi
čorgat: čorgadat # čorges 2	siisti
čorgatvuohta: čorgatvuodat 1	siisteys
čorgegoahtit I	alkaa siivota
čorgejeaddji: čorgejeaddjit 1	siivooja
čorgen: čorgemat 2	siivoaminen
čorget III	siivota
čujuhus: čujuhusat 1	osoite
čuodjat I	soida
čuoigat I	hiihtää
čuoddjil: čuoddjilat # čuoddjilis 2	soinnillinen

čuojahit II	soittaa
čuojoheapme:	
čuojoheamet # čuojohis 1	soinniton
čuovvovaš: čuovvovaččat 1	seuraava
čuovvut I	seurata

D

dadjat I	sanoa
dahje	tai
dahkat I	tehdä
dahkki: dahkkit 1	tekijä
dakkár: dakkárat 2	sellainen, tuollainen
dalán	heti
dalle	silloin
dan	sen, sitä
danin	siksi
daningo	siksi kun, koska
darjjesámegiella: -gielat 1	turjansaame
dasa lassin	sen lisäksi
dassái, dassá	sitten, siihen asti
dassáš: dassážat 2	siihenastinen
dassáži	siiheksi, siihen mennessä
dasto	sitten
dat: dat 2	tuo, se: ne
davvi: davit 1	pohjoinen
davvin	pohjoisessa, pohjoisesta
dábálaš: dábálaččat 1	tavallinen
dábálaččat (adv.)	tavallisesti
dádjut I	taajoa, laskea leikkiä
dáhpáhus: dáhpáhusat 1	tapaus, tapahtuma
dáidit I	taitaa
dákkár: dákkárat 2	tällainen
dál	nyt
dálki: dálkkit 1	sää
dálolaš: dálolaččat 1	talollinen
dálvi: dálvvit 1	talvi

dálvit, dálvet	talvella
dán	tämän, tätä
dánskkagiella: -gielat 1	tanskan kieli
dáppe	täällä, täältä
dárbbasit II	tarvita
dárbbaslaš: dárbbaslaččat 1	tarpeellinen
dárkil: dárkilat # dárkilis 2	tarkka
dárkilit	tarkasti
dárkkuhii	tarkoitti (imperf.)
dárkkuhit II	tarkoittaa
dárogiella: -gielat 1	norjan kieli
dáshan	tässähän
dássi: dásit 1	taso
dát	tämä
dávjá	usein
dávvir: dávvirat 2	tavara
deadja: deajat 1	tee
deaiivat I	osua, sattua, tavata
deaivvadanáigi: -áiggit 1	tapaamisaika
deaivvadeapmi: deaivvadeamit 1	tapaaminen
deaivvadit II + kom.	tavata
dearvan	terveenä
dearvva	terve!
dearvvahus: dearvvahusat 1	tervehdys
dearvvuodát (ml.) 1	terveiset (mon.)
Deatnu 1	Teno
dehálaš: dehálašat 1	tärkeä
deike	tänne
diedusge	tietenkin, tietysti
diehtit I	tietää
diehtu: dieđut 1	tieto
dievaslaččat	täydellisesti
dievaslaš: dievaslaččat 1	täydellinen
dievva	täynnä
dii	te
diibmá	viime vuonna
diibmu logi	kello kymmenen, kymmeneltä
diibmu: diimmut 1	tunti, kello

dinga: dinggat 1	tavara
divvut I	korjata
doaibma: doaimmat 1	toiminta, tekeminen
doalvut I	viedä
doarváí	tarpeeksi
dohppet III	tarttua, napata
dološ: doložat 2	muinainen
don	sinä
don liggejit	sinä lämmitit (imperf.)
doppe	siellä, sieltä, tuolla
dovdat I	tuntea
dovdet	tuntevat
dovddaldat: dovddaldagat 1	tunnus
dovdu: dovddut 1	tunne
du	sinun
duddjot III	tehdä käsitöitä
Duiska: Duiskka 1	Saksa
duiskkagiella: -gielat 1	saksa
duođalaš: duođalaččat 1	todellinen, vakava
duođalaččat	tosissaan
duolvvas: duolvasat # duolva 2	likainen
dušše	vain
dušši: duššit 1	turha
dutki: dutkit 1	tutkija

E

eadni: eatni 1	äiti
eahket: eahkedat 2	ilta
eahketmális: -mállásat 2	illallinen
eahki: eagit 1	setä (isän vanhempi veli)
eahkit: eahkibat 2	nuoremman veljen lapsi (isänsä vanhemmalle veljelle)
eamit: eamidat 2	vaimo; emäntä
ealáhus: ealáhusat 1	elinkeino
ealli: eallit 1	elävä, eläin
ealligovat (ml.)	elokuvat
eallin: eallimat 2	elämä

callit I	elää
eanet	enemmän
eanu: ednot 3	eno
eaŋgalasgiella: -gielat 1	englannin kieli
eaŋgalas: eaŋgalasat 1	englantilainen
Englánda: Englándda 1	Englanti
eŋglándalaš: eŋglándalaččat 1	englantilainen
eará	muu, eri, toinen
earát	muut
earrodearvvuođat (ml.) 1	eroterveiset (mon.)
earru: earut 1	ero
easkka	vasta
eisige, eisege	ensinkään
elektrihkkár: elektrihkkárat 2	sähkötekniikka
eret	pois, poissa
Estlánda: Estlándda 1	Viro
esttegiella: -gielat 1	viron kieli
evttohit II	ehdottaa

F

fal	vain, toki
fas	taas
fárret III	muuttaa
lea fárren	on muuttanut
fárrui	mukaan
fárus	mukana
feaskkir: feaskárat 2	eteinen
feilet III	tehdä virheitä
fertet III	pitää, täytyä
festivála: festiválat 1	festivaali
fetavuostá: -vuosttát 1	fetajuusto
fiertu: fierttut 1	pouta
figgat I	pyrkii
finnis: fidnát # finna 3	hieno, kaunis
filbma: filmmat 1	elokuva
filbmaráidu: -ráiddut 1	televisiosarja

filte: filttet 1	viltti, torkkupeitto
fitnat I + lok.	käydä (jossakin)
lean fitnan	olen käynyt
fitnodat: fitnodaga 1	yrittäminen
fuolalaččat	huolellisesti
fuolalaš: fuolalaččat 1	huolellinen
fuolki: fuolkkit 1	sukulainen

G

gahpir: gahpirat 2	lakki
gal	kyllä
galgat I	pitää, täytyä
galggašii	pitäisi (kond. yks. 3. prs)
galmmas: galbmasat # galbma 2	kylmä
galli	kuinka moni
galli áigge	moneltako
garas: garrasat # garra 2	kova
garrasit	kovasti
gaskaneaset	(he) keskenään
gaskavahkku: gaskavahkut 1	keskiviikko
gassat: gassadat # gassa 2	paksu (ei-litteistä asioista)
gavja: gavjjat 1	pöly, tomu
gazza: gaccat 1	kynsi
gazzat I	kynsiä, lusikoida
gažaldat: gažaldagat 1	kysymys
gáddi: gáttit 1	ranta
gáfestallat I	kahvitella
gáffe: gáfet 1	kahvi
gáffebeavdegurrii	kahvipöydän ääreen
gáhkku: gáhkut 1	kakku, pulla, rieska
gáisá: gáissát 1	vuori (lumihuippuinen)
gálvu: gálvvut 1	kalu, tavara
gánda: gánddat 1	poika
gánnihit II	kannattaa
gássa: gássat 1	laatikko
gássa dievva	laatikollinen

gávdnat I	löytää
gávdni: gávnnit 1	vuodevaate
gávnnahit I	huomata
gávpelistu: -listtut 1	kauppalista
gávpot: gávpogat 2	kaupunki
-ge	-kin
geahčái	päin
geahčastit I	katsahtaa
geahččamin	katsomassa
geahččat I	katsoa
geahčen	päästä; luona (jonkun kotona)
geahči: geažit 1	pää, loppu
geaidnu: geainnut 1	tie
gean	kenen, jonka
geanohuvvat I	heiketä
geargat I	keretä, saada valmiiksi
geassemánnu: -mánut 1	kesäkuu
geassi: geasit 1	kesä
geassit, geasset	kesällä
geat	ketkä, jotka
geavahit II	käyttää
geažus: gehčosat 2	pääte
gelddolaš: gelddolaččat 1	jännittävä
gielddasámegiella: -gielat 1	kiltinäsaame
giella: gielat 1	kieli
giellaoahppa: -oahpat 1	kielioppi
gieskat	äskettäin
gievdni: gievnnit 1	pannu, sanko
gievkkan: gievkkanat 2	keittiö
gievra: gievrrat # gievrras 1	vahva
gievrrat: gievrrabut 1	vahvempi
gievrut I	vahvistua, voimistua
gii: geat 2	kuka, joka
giibat	kukapa
giitit I	kiittää
giitu	kiitos
gilli: gilit 1	kylä
girddihit II	lennättää, heittää

girdit I	lentää
girjerádjju: -rájut 1	kirjasto
girji: girjjit 1	kirja
Girkonjárga: -njárggat 1	Kirkkoniemi
go	kun
goalki: goalkkit 1	tyyni, tyven
goargnut I	kiivetä
goas	milloin
goas nu	joskus
goaski: goaskkit 1	täti (äidin vanhempi sisko)
goaskit: goaskibat 2	sisaren lapsi (tädilleen)
goddit I	kutoa, neuloa
gohččut I	kutsua, kärkeä
gohčodit II	kutsua, nimittää
gohkket III	kokata
goittotge	kuitenkin
golbma: golmma 1	kolme
golbmalogivihhta: -viđa 1	kolmekymmentäviisi
golggotmánnu: -mánut 1	lokakuu
gos	missä, mistä, jossa, josta
gosa	mihin, johon
gosage	mihinkään
gosii	melkein
govččas: gokčasat 2	peitto
govva: govat 1	kuva
govvet III	kuvata
grádda: grádat 1	aste
guhká	kauan
guhkkelis	kauempaa
guhkki: guhkit # guhkes 1	pitkä
Guhtur: Guhtura 2	Kuttura
guktii	kaksi kertaa, kahdesti
gulahallat I	keskustella, ymmärtää, kommunikoida
gullat I + ill.	kuulua johonkin
gullat I, lean gullan	uulla, olen kuullut
gullot III	kuulua
guoibmi: guoimmit 1	kaima, ystävä, puoliso
guokte: guovtti 1	kaksi

guollegáhkku: -gáhkut 1	kalapulla
guolli: guolit 1	kala
guoras	ääressä
guorbmebiila: -biillat 1	kuorma-auto
guorbmi: guorpmi 1	kuorma
guorus: gurrosat # guoros 2	tyhjä
guossi: guossit 1	vieras
guossis	vieraisilla, kylässä
guottehit II	vasoa
Guovdageaidnu: -geainnu 1	Kautokeino
guovddáš: guovddážat 2	keskusta
guovlu: guovllut 1	alue, seutu
guovttos	kaksikko
guovvamánu: -mánut 1	helmikuu
gurret III	tyhjentää
gurrii	ääreen
gursa: gurssat 1	kurssi
gursalaš: gursalaččat 1	kurssilainen

H

harmoniija: harmoniijat 1	harmonia
haksot III	haista
hábmēt III	muodostaa
háleštīt II	jutella
hálešteamen	tässä: jutellen
háliidit II	haluta
hállat I	puhua
hárjehallat I	harjoitella
hás	jospa, eikös
heivet III	sopia, käydä
Helsset: Helssega 2	Helsinki
hieibma: hieimmat 1	hiljainen tuuli
hildu: hildut 1	hylly
hivsset: hivssegat 2	vessa
hui	hyvin, tosi
hušša: huššat 1	tohina

I

idit: ididat 2	aamu
idja: ijat 1	yö
idjabuolaš: -buollašat 2	yöpakkanen
idjadit II	yöpyä
ieš: ieža	itse
iežas bearrašiin	perheensä kanssa
iežas	(hänen) oma
iežaset	(heidän) oma
ihkku	yöllä
ihtáš: ihttázat 2	huominen
ihttázii	huomiseen
ihttin	huomenna
ii daga maidege	ei haittaa
ii mihkkige	ei mikään
iibat	eipä
ijaheapme: ijaheamet # ijahis 1	yötön
ijahis idja	yötön yö
ikte	eilen
illu: ilut 1	ilo
imaš: ipmašat 2	outo, ihmeellinen
interneahtta: interneahat 1	internet
ipmil: ipmilat 2	jumala
irgi: irggit 1	sulhanen, poikaystävä
isit: isidat 2	aviomies; isäntä
Islánda: Islánda 1	Islanti
islándaagiella: -gielat 1	islanti
it-áššedovdi: -dovdit 1	it-asiantuntija
itáliagiella: -gielat 1	italia

J

ja	ja
jahkái	vuodelle, vuodeksi
jahkebeali	puoli vuotta
jahki: jagit 1	vuosi

jalahas: jalahasat 1	kirkas
jaskat: jaskadat # jaska, jaskes 1	hiljainen
jaskatvuohta: jaskatvuodat 1	hiljaisuus
já	jaa
jáhkkít I	uskoa
jáhpáangiella: -gielat 1	japani
Jápána: Jápána 2	Japani
javri: javrrit 1	järvi
jearrat I	kysyä
jearran: jearramat 2	kysyminen
jiekn̄a: jien̄at 1	jää
jiella: jielat 1	tuulenvire
jiellat I	tuulla vähän
jietna: jienat 1	ääni
joatkit I	jatkaa
joavku: joavkkut 1	joukko
johka: jogat 1	joki
johtil: johtilat # johtilis 2	nopea
johtilit	nopeasti
johtit I	liikkua, kulkea, käydä
johtolat: johtolagat 1	liikenne
johtu: jođut 1	liikkeessä olo
lea jođus	on käynnissä
joo	joo
juhkamuš: juhkamušat 1	juoma
juhkat I	juoda
julevsámegiella: -gielat 1	luulajansaame
jua	joo
juná: juná 1	juna
juo	jo
juoga	jokin
juohke	joka, jokainen
juohkit I	jakaa
juhkkojuvvot III (pass.)	jaetaan (pass.)
juoidá	jotakin
juoigat I	joikua, joikata
juovla: juovllat 1	joulu
juovlamánnu: -mánut 1	joulukuu

jurddašeapmi: jurddašeamit 1	ajatus, aate
jurddašit II	ajatella
jus	jos

K

kafea: kafea 1	kahvila
Kanada: Kanada 1	Kanada
kapihtal: kapihtalat 2	kappale, luku
kánske	ehkä
Karášjohka: -jogat 2	Kaarasjoki
keallir: keallárat 2	kellari
kiinnágiella: -gielat 1	kiina
kultuvra: kultuvrrat 1	kulttuuri
kursa: kurssat 1	kurssi
kvárta: kvárttat 1	vartti

L

lahka	lähellä, lähelle
lasi	lisää
lassin	lisäksi
latnja: lanjat 1	huone
ládjudit II	tehdä heinää
láhppu: láhput 1	lappu
láhttebasaldat: -basaldagat 1	lattiamoppi
láhtti: láhttit 1	lattia
láibi: láibbit 1	leipä
láibut I	leipoa
lei láibon	oli leiponut
láigi: láiggit 1	lanka
láiki: láikkít # láikkés 1	laiska
lákca: lávccat 1	kerma
lása dievva	lasillinen
lássa: lásat 1	lasi, ikkuna

lávet III	olla tapana (tehdä jotakin)
lávvardat: lávvardagat 1	lauantai
lea	on
leagoson	onkohan
leahkki: leahkkit 1	olija
leamaš	(on) ollut
leat II	olla
lei	oli
liehmu: liehmut 1	leuto, lauha
liehmudit II	lauhtua
liekkas: lieggasat # liegga 2	lämmin
ligget III	lämmittää
lihkku: lihkut 1	onni
lihkosmuvvat I	onnistua
lihtti: lihtit 1	astia
liibmet III	iimata
lean liibmen	olen liimannut
liikkáge	kuitenkaan
liikot III + ill.	pitää, tykätä jostakin
linis: litnásat # litna 2	pehmeä (pinnaltaan)
listu: listtut 1	lista
livččii	olisi (kond. ol. 3. pers)
loahppa: loahpat 1	loppu
loddi: lottit 1	lintu
lohkamuš: lohkamušat 1	lukeminen, lukemisto
lohkat I	lukea
lean lohkan	olen lukenut
lohku: logut 1	luku
lohpidit II	luvata
lonet III	lainata (jotakin hupenevaa)
lonohallan: lonohallamat 2	vaihto
lonohallanstudeanta: -studeantta 1	vaihto-opiskelija
lossat: lossadat # lossa, losses 2	raskas, painava
ložžet III	hellittää, tyyntyä
luhtte	luona
lullisámegiella: -gielat 1	eteläsaame
luohkáoaHPaheaddji:	
-oaHPaheaddjit 1	luokanopettaja

luohkká: luohkát 1	luokka
luohpat I	luopua
luohti: luodit 1	pohjoissaamelainen joiku
luoikat I	lainata, antaa lainaksi
luoikkahit II	lainata, ottaa lainaksi
luoitit I	päästää
luondu: luonddut 1	luonto
luossa: luosat 1	lohi
lusa	luokse

M

maid láibbiid	mitä leipää
maid	mitä
maid	myös
maiddái	myös
maidege, maidige	mitään
makkár: makkárat 2	millainen
man	minkä, jonka
mana	mene
manin	miksi
mannan jagi	viime vuonna
mannan	mennyt, viime
mannat I	mennä
mannet	menkää (te monta)
manni	menkää (te kaksi)
manne	miksi
maŋimuš: maŋimuččat 1	viimeinen
maŋimustá	viimeksi
maŋŋá	jälkeen
maŋŋelaš	vähän myöhemmin
maŋŋelis	myöhemmin
maŋŋu: maŋut 1	haitta
masa	mihin, johon
masanu	johonkin, jollekin (asialle)
mat	mitkä
materiála: materiálat 1	materiaali

Mátta-Suopma: -Suoma 1	Etelä-Suomi
máddi: máttit 1	etelä
máddin	etelässä
máhccat I	palata
máhccut I	taitella, viikata
máhttit I	osata
máhttán	osannut
máksit I	maksaa, tarkoittaa
mális: mállásat 2	ateria
málli: málit 1	keitto
mánáidlatnja: -lanjat 1	lastenhuone
mánná: mánát 1	lapsi
mánnu: mánut 1	kuu, kuukausi
mán̄ga: mán̄ggat 1	monta
mátkkoštit II	matkustaa
mátta: máddagat 2	juuri, vartalo
máttasámegiella: -gielat 1	eteläsaame
mearra: mearat 1	meri
mearragáddi: -gáttit 1	merenranta
mearraloddi: -lottit 1	merilintu
mearrasápmelaš: -sápmelaččat 1	merisaamelainen
measta	lähes, melkein
meattá	ohi
media: mediat 1	media
mehter: mehterat 2	metri
menddo	liian
miedihit II	myöntää
mielamiel	lempi-
mielas	mielessä, mielestä
mielde	mukana, mukaan; pitkin
mielki: mielkkit 1	maito
miella: mielat 1	mieli
miellagiddevaš:	
miellagiddevaččat 1	mielenkiintoinen
miessemánnu: -mánut 1	toukokuu
miessi: miesit 1	(poron) vasa
mii	me
mii: mat 2	mikä, joka

miison	mikähän
min	meidän
moarsi: moarsit 1	morsian, tyttöystävä
moddjestit II	hymyillä lyhyesti
mokta: movttat 1	into
morihit II	herätä
movttáskit II	innostua
mu mielas	minun mielestä
mu	minun
muđui	muuten
muhtimin, muhtumin	joskus, toisinaan
muhtin, muhtun	jokin
muhto	mutta
muhtun	jokin
muitalit II	kertoa
muitit I	muistaa
muitte	muista!
mun	minä
muohtti: muohtti 1	lumisade
muorji: muorjjit 1	marja
muorra: muorat 1	puu
musihkka: musihkat 1	musiikki
musihkkár: musihkkárat 2	muusikko

N

na	niin
naba	entä
-nai	-kin, myös
namma: namat 1	nimi
našunaliteahtta: našunaliteahtat 1	kansalaisuus
návddašit II	nauttia
návstu: návsttut 1	venevaja
neavri: neavrrit # neavrres 1	surkea, kurja
nisoláibi: -láibbit 1	pulla, vehnäleipä
nisu: nisut 1	vehnä
nisu: nissonat 2	nainen

nisson: nissonat 2	nainen
njálahas: njálahasat 1	liukas
njálggis: njálgát # njálgga 3	makea, hyvänmakuinen
njárga: njárggat 1	niemi
njeallje: njealje 1	neljä
njoaddejalahas: -jalahasat 1	melkein kirkas
njukča: njuvččat 1	joutsen
njukčamánnu: -mánut 1	maaliskuu
njulgestit II	oikaista, suoristaa
njuolggadus: njuolggadusat 1	sääntö
njuiket III	hypätä
njuikut I	hyppiä
njuvddus: njuvdosat 2	muusi, sose
noaidi: noaiddit 1	noita
noavki: noavkkit 1	imuri
nohkat I	loppua
nohkkanlatnja: -lanjat 1	makuuhuone
nohkkat I	nukahtaa
nolla: nolla 1	nolla
nomen: nomenat 2	nomini
Norga: Norgga 1	Norja
novket III	imuroida
nu	niin
nuba	niinpä
nubbi: nuppit 1	toinen
nulla: nulla 1	nolla
nuorat: nuorabut 1	nuorempi
nuorra: nuorat 1	nuori
nuortalašgiella: -gielat 1	koltansaame

oabbá: oappát 1	sisko
oaddinlatnja: -lanjat 1	makuuhuone
oaddit I	nukkua
oahpahallat I	opetella
oahpahallamin	opettelemassa

oahpaheaddji: oahpaheaddjit 1	opettaja
oahpahit II	opettaa
oahpahusguovddáš: -guovddážat 2	koulutuskeskus
oahppa: oahpat 1	oppi
oahppamateriála: -materiálat 1	oppimateriaali
oahppan: oahppamat 2	oppiminen
oahppat I	oppia
ohppen	(minä) opin (imperf.)
oahppi: oahppi 1	oppilas
oahppu: oahput 1	opinto
oaidnaleapmái	näkemiin
oaidnalit II	nähdä (toisensa)
oaidnit I	nähdä
oalle	varsin
oamastit II	omistaa
oanehaš: oanehaččat # oanehis 1	lyhyt
oastit I	ostaa
oažžut I	saada
oba	edes
obbadálki: -dálkkit 1	täysin pilvinen sää
ođas: ođđasat # ođđa 2	uusi
ođđajagimánnu: -mánut 1	tammikuu
ohcat I	etsiä, hakea
Ohcejohka: Ohcejoga 1	Utsjoki
okta: ovtta 1	yksi
oktavuohta: oktavuođat 1	yhteys
olggos	ulos
olgun	ulkona
ollu, olu	paljon
olmmoš: olbmot 3	ihminen
oppa	koko
ordnet III	järjestää
orkána: orkána 1	hirmumyrsky
orrunlatnja: -lanjat 1	olohuone
orrut I	asua, olla, tuntua
ortnet: ortnegat 2	järjestys
ovdal	aiemmin, ennen
ovdalge	ennenkin

ovdalgo	ennen kuin
ovddal	vastaan, vastassa
ovddešáigi: -áiggit 1	aiempi aika, entinen
ovtta jitnii	yhteen ääneen
ovttas	yhdessä
ovttaskas (attr.)	yksittäinen
ovttastallamin	tässä: seurustellen
ovttastallat I	seurustella

P

plánet III	suunnitella
------------	-------------

R

ráfálaš: ráfálaččat 1	rauhallinen
ráffi: ráfit 1	rauha
ráfi: ráfit 1	rauha
ráhkadit II	tehdä, valmistaa
ráhkis: ráhkkásat # ráhkes 2	rakas
ráidu: ráiddut 1	jono, raito, sarja
ráinnas: ráidnasat 2	puhdas
rámis: rápmásat # rámes 2	ylpeä
Ránska: Ránskkat 1	Ranska
ránskabohrás: -bohtrasat 2	ranskanperuna
ránskalaš: ránskalaččat 1	ranskalainen
ránskkagiella: -gielat 1	ranska
rássegávpi: -gávppit 1	kukkakauppa
rássi: rásit 1	kukka
ráva: rávvagat 2	ohje, neuvo
restoráŋŋa: restoráŋŋat 1	ravintola
riđđu: riđut 1	luja tuuli
riđđudit II	tuulla kovaa
riegádit II	syntyä
lean riegádan	olen syntynyt
riekta	oikein

ringedallat I	soitella
ringet III	soittaa
rinje!	soita!
Risten-guovttos Elisain	Risten ja Elisa
Roavvenjárga: -njárga 1	Rovaniemi
Romsa: Romssa 1	Tromssa
ruivvas: ruivasat 2	sotkuinen, roskainen
ruoktot	kotiin
ruoktu: ruovttut 1	koti
ruosti buolaš: buollašat 2	kireä pakkanen
ruoššagiella: -gielat 1	venäjän kieli
ruotagiella: -gielat 1	ruotsin kieli
Ruotta: Ruota 1	Ruotsi
ruottelaš: ruottelaččat 1	ruotsalainen
ruški: ruškkit 1	ruska

S

sadji: sajit 1	paikka
saláhtta: saláhtat 1	salaatti
sarrit: sarridat 2	mustikka
savda: savddat 1	tihkusade
sáddet III	lähettää
sádde!	lähetä!
ságastallan: ságastallamat 2	keskustelu
ságastallat I	keskustella
ságastit II	jutella, keskustella
sággi: sákkit 1	puikko
sáhka: ságat 1	asia, juttu, tässä: kyse
sáhppi: sáhpit 1	mehu
sáhttit I	voida
sámástit II	puhua saamea
sámegielat: sámegielaččat 2	saamenkielinen
sámegiella: sámegielat 1	saamen kieli
sámemusihkka: -musihkat 1	saamelaismusiikki
sámepop	saamepop
sápmelaš: sápmelaččat 1	saamelainen

Sápmi: Sámi 1	Saamenmaa
Sápmái	Saamenmaalle
sávdni: sávnnit 1	sauna
sávvat I	toivoa
sávvamis	toivottavasti
seaidni: seainnit 1	seinä
seailuhit II	säilyttää
seamma oaivilis	samaa mieltä
seamma	sama, tässä: yhtä
seammá	sama
seammás	samalla, samassa
sean̄ga: sean̄ggat 1	sänky
searvat I +ill.	osallistua
seavdnjat: seavdnjadat 2	pimeä
sekunda: sekunddat 1	sekunti
sierra	eri, erillinen, erikseen
sihkkel: sihkkelat 2	polkupyörä
sihkkelastit I	polkupyöräillä
sii	he
sirret III	lajitella
sisá	sisään, sisälle
siskkobeaalde	sisäpuolella
siste	sisällä, sisältä
skábma: skápmat 1	kaamos
skábmamánnu: -mánut 1	marraskuu
skáh̄ppe: skáh̄pet 1	kaappi
skibir: skihpárat 2	kaveri
skuffa: skuffat 1	laatikko (kaapin, lipaston)
skurdnji: skurtnjit 1	surkimus, vätys
skuvlaoabbá: -oappát 1	koulukaveri (nainen)
skuvlaviellja: vieljat 1	koulukaveri (mies)
smáhkestit II	maistaa
smávis: smávvát # smávva 3	pieni
smávvadálolaš: dálolaččat 1	pientalollinen
smiehttat I	mieltä
soabaimet	(me) sovimme (imperf.)
Soađegilli: -gili 1	Sodankylä
soahpat I	sopia

leat soahpan	ovat sopineet
soahti: soađit 1	sota
sodjat I	taipua
soffá: soffát 1	sohva
sohka: sogat 1	suku
sojahit II	taivuttaa
sojaheapmi: sojaheamit 1	taivutus
somá: somát # somás 1	kiva
son	hän
son lea	hän on
-son	-han, -hän
sosiála: sosiálat 1	sosiaalinen
stoarbma: stoarpmat 1	myrsky
stohpu: stobut 1	tupa
studeret III	opiskella
stuoris: stuorrát # stuorra 3	suuri, iso
suhttat I	suuttua
suhttan	suuttunut
suinna	hänen kanssaan
sulastahttit I	muistuttaa jotakin, toisiaan
sulastahtti: sulastahttit 1	toisiaan muistuttava, samanlainen
suohkat: suohkadat 2	puuro
suohkat: suohkadat # suhkkes 2	sakea
suohkku: suohkut 1	sukka
suohtas: suohttasat 2	hauska
suoldni: suolnni 1	kaste, kondensiovesi
Suopma: Suoma 1	Suomi
suopmelaš: suopmelaččat 1	suomalainen
suomagiella: -gielat 1	suomi
surgat: surgadat # surges 2	surkea

Š

šaddat I	syntyä; kasvaa
šaddat I + ess.	tulla joksikin
šat	enää
šlahti: šlahtit 1	räntä

šlahttit I	sataa räntää
šukuláda: šukuládat 1	suklaa

T

teáhter: teáhterat 2	teatteri
teaksta: teavsttat 1	teksti
teakstadihtu: -dieđut 1	tekstiviesti
tealtá: tealttát 1	telta
telefovna: telefovnnat 1	puhelin
telefonnummir: -nummirat 2	puhelinnumero
telefonnummár: -nummárat 2	puhelinnumero
teltet III	teltailla
temperatuvra: temperatuvrrat 1	lämpötila
terapiija: terapiijat 1	terapia

U

uhcci: uhcit # uhca 1	pieni
uksa: uvssat 1	ovi
ulbmil: ulbmilat 2	tavoite
ullu: ullut 1	villa
ullobáidi: -báiddit 1	villapaita
ullosuohkku: -suohkut 1	villasukka
universiteahtta: universiteahta 1	yliopisto
unnán	vähän (neg.)
unni: unnit # unna 1	pieni
uŋgáralaš: uŋgáralaččat 1	unkarilainen
ustibiiguin	ystävien kanssa
ustit: ustibat 2	ystävä
uvdna: uvnnat 1	uuni

V

vahkkosaš: vahkkosaččat 1	viikottainen
---------------------------	--------------

vahkku: vahkut 1	viikko
vahkuloahppa: -loahpat 1	viikonloppu
vai	jotta
vaikko	vaikka
vajálduhttit I	unohtaa
vajálduhttán	unohtanut
vanahallat I	venytellä
váccašit II	kävellä (ympäriinsä)
váibmu: váimmut 1	sydän
váikkuhit II	vaikuttaa
váile	vailla
váillahit II	ikävöidä, kaivata
váivi: váivvit # váivves 1	ikävä
váldit I	ottaa
válljet III	valita
vánddardit II	vaeltaa
várás	varalle
várra	ehkä, varmaan
várrahan	ehkäpä
várri: várit 1	vaara, tunturi
várrugas: várrugasat 2	varovainen
várrugasat	varovasti
vásahus: vásahusat 1	kokemus
veahkehit II	auttaa
veháš	vähän
vel, velá	vielä
velledit II	mennä makuulle
velohallat I	makoilla
verdde: verddet 1	kaveri
verddeš: verddežat 2	ystävä
video: videot 1	video
viehkát I	juosta
vielgat: vielgadat # vilges 2	valkoinen
viellja: vieljat 1	veli
viežžat I	hakea
vihkkehallat I	punnita
viidni: viinnit 1	viini
vilbealli: vilbealit 1	serkku miehestä

vuolobealli: -bealit 1	alapuoli
vuodđu: vuodut 1	pohja, perusta
vuodđohápmi: -hámit 1	perusmuoto
vuogas: vuohkasat 2	mukava, miellyttävä
vuohki: vuogit 1	tapa
vuoiŋŋastit II	levätä
vuojadit II	uida
vuojašit II	ajella
vuolde	alla, alta
vuolgit I	lähteä
vuolla: vuolat 1	olut
vuollái	alle
vuordit I	odottaa
vuorddestit II	odottaa (vähän)
vuorddes!	odotas!
vuos	ensin, vielä
vuoššat I	keittää
vuossárga: vuossárggat 1	maanantai
vuostá: vuosttát 1	juusto
vuostáláibi: -láibbit 1	juustovoileipä
vuostegeahči: -geažit 1	vastakohta
vuosttas: vuosttasat 2	ensimmäinen
vuosttaš: vuosttažat 2	ensimmäinen
vuovdit I	myydä

Njuike fárrui 1

Davvisámegiella vieris giellan rávesolbmuid oahpahussii

Ilona Kivinen ja Maiju Saijets

Njuike fárrui -girjeráidu lea dárkkuhuvvon rávesolbmuid giellaoahppahussii álggu rájes. Dan vuosttas oassi sisttisoallá logi kapihttala, main leat teaksta, giellaoahpa, ságastallamat ja iešgudetlágán hárbhusat. Oahpahusgiellan lea sámegiella, muhto sániid jorgalusat leat suomagillii.